ORBÁN ÉVA

Amit az Árpádsávos zászlóról illik tudnunk

Pro Veritate

HIBAJEGYZÉK:

10. oldal 5. bekezdés téves szöveg:
Magyarországon más volt a fejlődés iránya, mivel itt a címer öröklésére nem volt lehetőség...
Helyesen:
Magyarországon más volt a fejlődés iránya, mivel itt csak a címer öröklésére volt lehetőség...

ORBÁN ÉVA

Amit az Árpádsávos zászlóról illik tudnunk

Cum Deo pro Patria et Libertate et Veritate

ORBÁN ÉVA

Amit az Árpádsávos zászlóról illik tudnunk

KÖSZÖNET

a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársainak
példaértékű segítségéért,
amivel kutatómunkámat támogatták.
Dr. Bertényi Iván, Dr. Pandula Attila,
Dr. Bakay Kornél professzor Uraknak,
hogy segítségemre voltak az eligazodásban.
Külön köszönöm az Országos Széchenyi Könyvtárnak,
az Országos Levéltárnak,
Nagy Zsoltnak és Csörgics Mátyásnak
a képanyag közléséhez nyújtott segítségét.

Írta és az interjúkat készítette Orbán Éva
Kiadó: Technika Alapítvány és a Szent László király Alapítvány
Felelős kiadó: prof. Pungor Ernő
Fedőlapterv: Komornik Andrea
Nyomda: Innova-Print Kft.
Printed in Hungary
ISBN szám: 978-963-06-1878-6

2007. Budapest

ELŐSZÓ

Vannak időszakok, amikor régi és új, a magyarság történelmével kapcsolatos témák újból és újból előkerülnek a mindennapokban, a sajtó, a médiák, és nem utolsó sorban bizonyos politikai meggondolásból vagy indíttatásból.

Ez önmagában még nem lenne baj. A probléma ott kezdődik, amikor a téma kapcsán az indulatokat, bizonyos esetekben gyűlöletet keltők vagy nem rendelkeznek kellő jártassággal, pontos információkkal az adott témában, vagy szándékosan, csúsztatással próbálnak összemosni – a saját gondolkodásukban pontatlanul vagy hamisan megrögzött – dolgokat, melyek végeredménye már több, mint csúsztatás, egyértelműen valótlanság lesz.

Az Árpád-házi királyi család Árpádsávos zászlója és a Szálasiék által használt nyilas zászlók esetében ezért kezdtem kutatásba.

Magam is csak kevéssel tudtam többet a témáról, mint amit az iskolában tanultam erről, valamint amit a filmekben használt kellékek mutattak. Napjaink felborzolt kedélyállapota arra késztetett, hogy utána nézzek mindannak, amit feltételezhetően megközelítően, a tények alapján bizonyítani is lehet.

Múzeumok fotótárában, régi könyvekben, kiadványokban próbáltam eligazodást keresni. Arra kellett rádöbbennem, hogy amíg az Árpádsávos zászló esetében viszonylag könnyebben lehetett tájékozódni, addig a nyilasok zászló használatát, zászlójuk milyenségét illetően gyakran falakba ütköztem, és elutasító magatartásra találtam, mintha mindez titok tárgyát képezné. Különösen így volt ez a Kőszegi Múzeum igazgatója esetében, ahol többszöri megkeresés után még válaszra sem méltattak. Kétségtelenül igaz, hogy történelmünk tragikus időszakával kapcsolatos a nyilas korszak. Éppen ezért különösen fontos lenne a téma korrekt és megnyugtató tisztázása mindenki számára.

A fotó-arhívumok képeit és régi könyvek fotóit szemlélve meglepő eredményre és következtetésre jutottam: rá kellett jönnöm,

nem ez az első eset, amikor hamis információkkal félrevezetik a nagyközönséget, és az emberek jóhiszeműen elhiszik mindazt, amit náluknál tanultabb, ismert emberek állítanak.

Ez a kis könyv ezért abból a célból született, hogy megosszam az érdeklődőkkel mindazt, amire rábukkantam, és segítsen politikusoknak, sztár-riportereknek, újságíróknak a téves illetve hiányos ismereteik pótlásában.

Orbán Éva

I. RÉSZ

A MAGYAR TÖRTÉNELMI JELKÉPEKRŐL ÉS ZÁSZLÓKRÓL

NÉHÁNY FONTOS TUDNIVALÓ A CÍMEREKRŐL

Mivel eredeti Árpád-házi zászlók tárgyi emlékként nem maradtak az utókorra, segítségül kell hívnunk a címertant és a pecséttant, hogy hiteles képet alkothassunk róla. Elsőként a címerekkel foglalkozunk, mert akárcsak a zászlók, meghatározott személyt vagy közösséget jelölnek.

Az eddigi kutatások azt bizonyítják, hogy Európában a címerek használata a keresztes hadjáratok idején terjedt el, praktikus és haditechnikai meggondolásból, mivel a zárt páncélöltözetet viselő, küzdő lovagok másképp felismerhetetlenek lettek volna. Először pajzsukon, majd zászlójukon, a későbbiekben fegyverzetük más darabjain, de paripáik felszerelésén is azonosító jelvényeket használtak. Az idő múlásával, békeidőkben a lovagi tornákon, bajvíváskor is viselték azokat.

Így, az azonosításra szolgáló hadijelvények idővel egyéni címerekké váltak.

A címerszerkesztés szabályait a XIV. században dolgozták ki, és a címerkönyvekben megörökítették a lovagi címereket, így maradtak fenn az utókorra. S bár a lovagkor letűnt, a címerhasználat továbbra is fennmaradt, és Európában örökölhetővé vált a családokban, ahol lehetőség volt a család leszármazottainak címerbe történő jelkép-beemelésére is.

Magyarországon más volt a fejlődés iránya, mivel itt a címer öröklésére nem volt lehetőség, de arra sem, hogy netán pénzért címert vásároljanak. A magyar „címer" kifejezés francia eredetű, a „cimier" (szimié) = sisakdísz kifejezésből származik. Magyar oklevélben kutatók által elismerten csak 1326-ban fordul elő először a címer szó, abból az alkalomból, hogy Károly Róbert érdemei elismeréséül Sopron megyei Imre fia Miklósnak sisakdíszt adományozott. A XI-XIII. század idejére dátumozott címeres leveleket ugyanis a kutatók hamisítványoknak tartják.

A magyar királyi címer, oklevélben leírt, első előfordulásával is csak 1369-ben találkozunk, amikor Nagy Lajos Kassa városa részére címert

adományozott. Az oklevél szövegéből megtudhatjuk, hogy különös kegyként kapták az uralkodótól a saját címeréből a vörössel és fehérrel hétszer vágott mezőt és a címer kék pajzsfőjébe a három arany liliomot.

Nyilvánvaló, hogy címerhasználat a XIV. század előtt is volt hazánkban, és divattá a Szent István udvarába érkező német lovagok tették. A Képes Krónika csodálatos iniciáléi az utókor számára megőrizték a hét nemzetség címerét. A honfoglaló törzseknek és nemzetségeknek a kutatók szerint címereik még nem voltak, de jelvényeik igen, melyek elsősorban hadijelvények lehettek. Ezt látszik bizonyítani a nagyszentmiklósi aranykincs egyik korsóján látható zászló is, melyet a győztesen hazatérő vitéz visz a vállán. Ez a zászló bannière (álló téglalap) típusú, két pennonnal (fecske-farokkal) ábrázolt. A magyar törzsek az ősükként tisztelt totemállatot hadi jelvényként is használták, és mint ilyet, a címereikbe is beemelték. A magyar eredetű nemzetségek csak állatszimbólumokat használtak.

A nemzetségi címerek a XIV. századig csak pecséteken maradtak fenn, és csak azokból következtethetünk a fejlődésükre.

Mivel a címerhasználat Európában a lovagkorhoz köthető, és Magyarországon nem igazán volt fejlett a lovagi kultúra, így nálunk a címerviselésnek nem voltak hagyományai, és a magyar középkori törvények nem rendelkeztek paragrafusokkal a címerhasználatról. Werbőczy István híres Hármaskönyvében a címerhasználattal kapcsolatos felfogásokat és szokásokat is összefoglalja a XVI. század elején. Werbőczy véleménye szerint: a fejedelemtől kapott címer a nemességnek nem szükséges kelléke, hanem ékessége.

A címerek milyenségét szigorú szabályok határozták meg. A címert címerpajzsból, herold- vagy mesteralakokból (geometriai vonalak által határolt szabályos alakzatokból), a címerképből és a címersisak sisakdíszéből alkották meg.

Külső díszként a pajzsot tarthatták emberi alakok vagy állatok, de angyalok is.

A pajzsra kerülhetett rangjelző korona is, de akkor a szabály értelmében nem volt szabad a pajzsra sisakot helyezni. A másik koro-

natípus a heraldikában a sisakkorona, mely kezdetben csak a főrangúak címereit illette meg.

Az egyházi címereknél a korona helyett egyházi kalapokat láthatunk, melyek színükkel és a bojtok számával jelzik a méltóságot. Találkozunk még meghatározó elemként kereszttel, mely minden esetben szimbolikus jelentéstartalmat hordoz. A címerek változását a pecséteknél követhetjük pontosan nyomon. Ezért arra a pecsétek bemutatásánál visszatérünk.

A magyar államcímer a Habsburgok uralkodása alatt alakult ki, melynek három formája volt: a kiscímer, a középcímer és a nagycímer. II. József, kalapos király alatt bár rögzítették, hogy a magyar címer kizárólagosan a hétszer vágott és a kettős-keresztes címer egyesített, egy pajzson történő ábrázolása lehet, de a gyakorlatban a sávok száma változó volt a Habsburgok alatt, ahol a nyolcszor vágott, un. pólyás mezőmegoldással is találkozhatunk. Nyilvánvaló, hogy a Habsburg uralkodók címere a tartományok címereiből és a családi címerükből tevődött össze.

Azóta lényegében változatlan a címerpajzson elhelyezkedő Árpádsávos piros-fehér (ezüst) hétszer vágott rész, és a piros mezőben zöld hármas-halmon a koronából kijövő kettős-kereszt.

A címerpajzson elhelyezkedő két ősi, történelmi címerünk már együtt, magán viseli a későbbi piros-fehér-zöld nemzeti zászló színeit.

Ez a tény egyértelműen azt látszik bizonyítani, hogy a két Árpád-házi zászló a legmagasabb szimbólumok szintjén helyezkedik el a magyar történelemben. Az Árpád-házi címerek alkotják a későbbi korok magyar címerét.

Ennek kialakulását követhetjük nyomon a következő oldalon.

A magyar királyok címerrekonstrukciói

III. Béla (1173-96)

Imre (1196-1204)

II. András (1205-35)

V. István (1270-72)

Károly Róbert (1308-1342)

Zsigmond (1387-1437)

Bertényi Iván: Államcímerünk kialakulása, História 2003/2 5. oldal

Téves elképzelések (?) az Árpád-házi címerek szimbolikájáról

Az Árpádsávok számáról és a hármas-halomról jószándékú, bár téves elképzelések keltek szárnyra. Ezek egyike szerint a vágásos mező négy ezüst sávja négy folyónkat, a Duna-Tisza Dráva-Száva folyókat jelképezné (de akkor hová tűnt Erdély folyója, a Maros?), a hármas-halom pedig a Mátrát, a Fátrát és a Tátrát (Hol vannak az erdélyi havasok?).

A másik elképzelés, illetve magyarázat szerint a nyolc sáv a nyolc honfoglaló sereget jelképezi, ahol a Kürt-Gyarmat két sereg volt, ámde kevés fővel, ezért egy csapattá vonták őket össze. Ez az elképzelés némiképp reális, hisz a Képes Krónikával kapcsolatos tanulmányokban is felvetődik a hetek mellett a hiányzó nyolcadik kérdése.

Radics Géza ezt így indokolja: „A legősibb zászlónk a XI. századból való. Nagy a valószínűsége annak, hogy e zászló Álmos nagyfejedelem által szervezett és létrehozott nemzetszövetségnek a központi zászlaja volt, amelyet a Vérszövetséggel szentesítettek. A piros az uralkodó, míg a fehér a főúri réteget képviselte, mert a hatalom e szövetség értelmében megosztott volt. (...) A négy piros és négy fehér sáv pedig arról tanúskodik, hogy e szövetséget nem hét, hanem nyolc nemzet (törzs) kötötte. Erre lehet következtetni a fejedelmek számából is; Álmos, Árpád, Előd, Kund, Ond, Tas, Huba és Töhötöm. Összesen nyolc. Elképzelhetetlen ugyanis, hogy a szövetség szervezőjének, és választott nagyfejedelmének, Álmosnak ne lett volna saját nemzete, így katonasága. A legvalószínűbb, hogy a Kürtgyarmat nem egy nemzet (törzs) volt, hanem kettő; Kürt és Gyarmat, melyeket kis lélekszámuk miatt, hadászati célból egybe tettek, de a nemzetszövetségben, melyet vérszerződés név alatt ismerünk, teljes jogú szövetkezők voltak. Persze, más megoldás is elképzelhető, mint például a csatlakozó kabarok, vagy már a Kárpát-medencében lévő avarok és székelyek, mint a nyolcadik szövetkező."

Ezek a történetek azt jelzik, hogy sokan keresik az őseinkhez, a gyökereinkhez való kötődés lehetőségeit, ami mindenképp jogos.

A baj az, hogy az oktatás tartalma és színvonala mellett a történelmi ismeretek hiányosak, és igen sok még a tennivaló.

A SZENTKORONA ÉS A CÍMERPAJZS

A Szentkorona meghatározó volt életünkben és történelmünkben. A Szent Korona a király és a nemzet felett áll. Magyar király csak az lehetett, akit a Szent Koronával koronáztak meg.

Ezért kell szót ejteni a címerpajzsra helyezett koronáról. Ez kezdetben különböző korona-ábrázolás volt, mivel a Szentkoronát csak koronázások alkalmával láthatták, így pontos képük nem volt a koronáról.

Zsigmond király uralkodása alatt jelenik meg a korona-ábrázolás, mely zárt koronát ábrázol a pajzs fölött. I. Ulászló idején leveles korona-ábrázolással találkozunk.

II. Mátyás alatt stilizált Szentkorona kerül a pajzs fölé.

Viszonylag pontos Szentkorona-ábrázolással a címerünkben csak Mária Terézia uralkodása alatt találkozunk.

1848-ban a korona nélküli címert használták, melyet Kossuth-címerként nevez az emlékezet. 1867 után ismét a koronás címert használták hivatalosan.

1896-ban jogszabályi címerrendezés történt, melynek szövege a Budapesti Közlöny decemberi számában jelent meg. Ennek értelmében két oldalról két címertartó angyalt jelöltek meg a címert változatlanul hagyva, melynek előzményeit Zsigmond király pecsétjén lelhetjük fel.

A magyar címer Szentkorona-ábrázolását 1915-ben és 1916-ban hozott rendelettel szabályozták. Az 1915-ös rendelet engedélyezte, hogy a címert jobbról cserfa, balról olajággal övezve is lehet használni. Egyben rendelkezett az Osztrák-Magyar Monarchia közös intézményeiben használatos kiscímerről is, mely a két ország címereit egymás mellett helyezi el, és rajta latinul az „oszthatatlanul és elválaszthatatlanul" szöveg olvasható.

1918-19-ben ismét a korona nélküli címert használták, majd a Tanácsköztársaság bukása után visszatértek az 1915-ben törvénnyel szabályozott, Szentkoronával ékesített, két Árpád-házi címerből kialakult, ma is használatos címerhez.

1945-öt követően, a szovjet megszállás idején a Rákosi-címer, majd a Kádár-címer volt használatos.

Az 1990-es változásokat követően az 1990. évi XLIV. Törvény rendelkezett a magyar címerről. Ez visszaállította az 1915-ben rendeletileg szabályozott címert azzal a kis különbséggel, hogy a jelenlegi címerpajzsunk alul nem csúcsban végződik, hanem kerekített. A címerpajzson a két Árpád-házi címer (egyben zászló) – a hétszer vágott piros-fehér, összesen 8 Árpádsáv, és a piros mezőben zöld hármas-halmon koronából kiemelkedő fehér kettős-kereszt – egymás mellett helyezkedik el. A címerpajzs fölött a Szentkorona van. Az 1995. évi LXXXII. Törvény alapján a szakminisztériumok rendelettel határozták meg a felügyeletük alá tartozó intézményekre vonatkozó címerhasználatot.

1993-ban törvény született a címer és zászló megsértésével kapcsolatban is, aminek betartása körül komoly hiányosságok vannak. Különben nem taposhatná meg büntetlenül a nemzeti zászlót a tüntetők biztosítására kirendelt rendőr, vagy téphetné ki büntetlenül a békés tüntetők kezéből a magyar nemzet zászlaját. A nemzeti szimbólumok meggyalázását például Amerikában súlyos börtönévekkel büntetik.

FOGALOM-MEGHATÁROZÁSOK

Ezek után összefoglaljuk a címerrel kapcsolatos alapfogalmakat.

Címer: Szigorú, meghatározó szabályok alapján, címerpajzson ábrázolt jelkép, melyet „örök" megkülönböztető jelvényül használnak államok, nemzetek, személyek és testületek.

Címerpajzs: A címer legfontosabb része, az a mező, melyen a mesteralakok és a címerkép elhelyezkedik.

Herold- vagy mesteralakok: A pajzsnak geometriai vonalak (egyenes és görbe) által létrehozott alakzatai, melyek érintkeznek a pajzsszegéllyel. A függőlegesen elhelyezkedőket cölöpöknek, a vízszintesen elhelyezkedőket vágásoknak nevezik a szaknyelvben.

Címerkép: olyan ábra a címerben, mely nem sorolható a mesteralakok, az alakzatok közé. Lehet: valóságos vagy képzeletbeli: személy, állat, növény, égitest, égi tünemény, netán ábra. Nálunk különösen kedvelt címerállat volt az oroszlán és a sas, a kettő ötvözete pedig a griff. A címerkép soha nem érhet a pajzs széléhez!

Címersisak: a címernek a pajzzsal egyenlő fontosságú része, melynek viselése csak a lovagokat illette meg, ezért csak a lovagok címerein szerepelt. A sisaknak és a pajzsnak egymáshoz illőnek kellett lennie a szabályok értelmében.

Sisakdísz: A sisak kiemelkedő dísze, a címer harmadik alkotóeleme, melyen megismétlődik a címerpajzs képe, és hozzátartozik a sisaktakaró is.

A pecsétekről

amelyek, eligazítanak bennünket a címer- és a zászló-használatáról

A címerekkel párhuzamosan, az egykori történelmi pecsétek is sok információt árulnak el történelmi zászlóinkról. A pecsétek ókori eredetűek, de használatuk a középkorban vált általánossá, mivel bizonyítóerejűnek számítottak, akár utasítás, akár titkosságot őrző, akár megerősítő hitelesítés céljából kerültek az „iratokra". Két oldaluk volt, magukon viselték a tulajdonos képmását, valamint a feliratot. Anyaguk fémből és viaszból állt. Mátyás királyunknak aranyból voltak a pecsétjei.

Hazánkban funkciójukat tekintve a pecséteknek 3 típusa volt ismert.

1./ **Az idéző-pecsét,** mellyel a törvényeink értelmében idézhetett meg személyeket a király, a nádor, a herceg ispánja, királybírák és főpapok, majd a későbbiekben az e célból meglévő, hitelesnek tekintett helyek. Az idéző-pecséten az idéző bíró arcképe látható.

A XI. században született törvények szabályozták a pecséttel történő idézést, Szent László és Könyves Kálmán törvényeiben élő gyakorlatként írják le ennek módját.

A legrégibb idéző-pecsétünk I. András korából való.

2./ **A záró-pecsét** azt a célt szolgálta, hogy az elküldött írás vagy tárgy (levél, irat stb.) zárt és titkos maradjon az avatatlanok előtt.

Ezt alkalmazták koronázás után, amikor az országnagyok és koronaőrök jelenlétében lepecsételték a koronázási jelvényeket tartalmazó ládát és helyiséget. Alkalmazták az un. tüzesvas-próbáknál is, melyek a nagyváradi káptalan ellenőrzése mellett folytak. (Igazságszolgáltatás során, amikor nem tudtak dönteni, a peres feleknek tüzes vasdarabot kellett kezükben vinni. Majd kezüket bekötötték és

lepecsételték. A hivatalos felbontást követően a sérülés gyógyultsága döntött a perben.)

3./ **A hitelesítő-pecsét** oklevélben rögzített jogosultságot vagy akaratnyilvánítást bizonyított, igazolt. Ez a kiváltságlevelek és privilégiumok esetében volt fontos. Eleinte az iratokon zsinóron függő pecsétek voltak, majd IV. Béla korától rányomták a pecséteket az iratokra, mert így volt biztonságosabb. A hitelesítő pecséteknek volt egy ellenőrző pecsét fajtája is, mely a megerősítést szolgálta.

Amennyiben valaki vagy egy testület több pecsétet is használt, a nagypecsétet fogadták el autentikusnak.

Uralkodóink több pecsétet is használtak egy időben: nagypecsétet, középpecsétet, titkos-pecsétet és gyűrűspecsétet.

Közjogi ügyekben használták a királyi nagypecsétet, ami már a kezdetekben az államhatalom szimbóluma volt egyben.

A középpecsétet Károly Róbert vezette be. Ellenpecsétként, parancslevelek hitelesítését szolgálta.

A titkos-pecsét a bizalmas, diplomáciai levelezést szolgálta.

A gyűrűspecsét magánügyekben volt használatos.

Ezek a pecsétek szorosan együtt fejlődtek címerünk kialakulásával, valamint eligazítást adnak a kutatóknak zászlóink, így az Árpádsávok használatáról is, mivel anyaguk maradandóbb, így több maradt fenn belőlük.

Pecséttel rendelkeztek világi és egyházi méltóságok, hivatalok, majd városok és községek is, majd idővel a céhek is.

Az Árpádsávos mező eredetéről tanúskodó pecsétek

Az Árpádsávos mező eredetéről a fennmaradt pecsétek segítenek az eligazodásban. A címer és a pecsét szinte elválaszthatatlan, mivel a címerek a pecséteken mindig is megjelentek, és az utókorra is így hagyományozódtak.

Imre királyunk, aki 1196-1204 között uralkodott, az 1202-es Aranybulláját olyan pecséttel hitelesítette, amelyen háromszögű pajzsban vörössel és ezüsttel hétszer vágott mező látható, és a vágásokban jobb felé lépő oroszlánok vannak, melyek száma (7 vagy 9) bizonytalan. A pecsét felirata a következő: Dei Gratia Hungariae Dalmatiae Croatiae Ramaeque Rex. Ez az első fennmaradt címeres pecsétünk.

II. András királyunknak, aki 1205-1235-ig követte az uralkodásban, az 1222-es Aranybulláján a pecsét szintén hétszer vágott, az Árpádsávos mezőn 7 oroszlán látható, míg az 1235-ös kettős pecsétjén már 9 van.

II. András királyunk halála után a királyi pecséten már az Árpád-kor végéig nem szerepelt a hétszer vágott Árpádsávos mezejű címer.

Ettől az időtől kezdődően csak a kettős-keresztet tartalmazó pajzs látható királyaink pecsétjein, a kutatások jelenlegi állása szerint. Ami azt látszik igazolni, hogy hivatalos királyi felségjellé a kettős-kereszt vált. Ezt használták a megkoronázott királyaink, míg az Árpádsáv a királyi család jelzését szolgálta.

Csak 1295-ben kerül ismét címerbe a hétszer vágott Árpádsáv, amikor Martell Károly trónkövetelő saját címerébe felvette felesége címerét. Fia, Károly Róbert hangsúlyt kívánt adni annak, hogy szorosan kötődik az Árpád-házhoz, ezért úgy pecsétjeiben, mint az Anjou-zászlóban, ahol – a kék mezőben liliomokkal – az Anjou-címert az Árpádsávval párosította, úgy, hogy a zászlórúd felőli részen az Anjou felségjel, a külsőn a hétszer vágott Árpádsávos rész helyezkedik el. Ez azt igazolja, hogy a kettős-kereszt hatalmi jelvény, az országot szimbolizálja, és mint országcímer jelenik meg, míg a vágásos címer családi címerként él tovább.

Külön figyelmet érdemel, hogy Mátyás királyunk a nagypecsétjén (1465. 1475. 1477.) nem a kettős-keresztet részesítette előnyben, hanem az Árpádsávos mezőt. Mátyás király nagypecsétjének hátsólapján, a főhelyen a hétszer vágott Árpádsáv szerepel a pajzson, és körülötte hat kicsi pajzs van, mely egyikén a kettős-kereszt látható. Az 1465-ös Aranybullájának hátlapján viszont csak az Árpádsávos vágásos címer szerepel. Mátyás királyunk rendkívül erős kötődést érezhetett az Árpádsávos címerhez, mert még a Corvinák első lapján, a tulajdont jelző címerként is negyedelt pajzsban jelen van a vágásos mező, a kettős-kereszt a családi címer mellett. Az Árpádsávok szerepeltek első, titkos pecsétjén is.

A **Jagellók** és **Szapolyai János** a hétszer vágott Árpádsávokat és a kettős-keresztet már együtt használták pecsétjeiken a lengyel sassal, a cseh oroszlánnal a családi címerükkel.

A **Habsburg királyok** uralkodása alatt kezdetben (I. Ferdinánd – III. Ferdinánd) a kettős-kereszt és a vágásos mező, különböző változatokban szerepelt, majd I. Rudolf alatt a maihoz hasonló formát vett fel. A Habsburgok uralkodása alatt alakult ki a magyar államcímer is.

A Corvinák díszítőeleme, Mátyás király címere számos lapon megtalálható

A Magyar Országos Levéltár Sigilla Regum kiadványából – engedélyükkel – bemutatunk három pecsétet.

*1./ **Imre király** (1196-1204) 1202-ben kiadott Aranybullájának pecsétjén jelent meg először az Árpád-ház vágásos címere. A sávokban elmosódott oroszlánok nyoma látható. (MOL, DI 39249)*

2./ II. András *(1205-1235) 1222-es Aranybullájának pecsétjén a címer sávjaiban az oroszlánok jobban láthatók. Az 1222-es Aranybulla egyik legfontosabb törvényünk, amely az „Ellenállási záradékot" is megfogalmazza. (MOL, DI 39250)*

3./ IV. Béla király *(1235-1270) pecsétje, a hátsó lapján a kettős-kereszttel. (MOL, DI 50617)*

Az Aranybulla kapcsán régi törvényeinkről

A régi korokban azért volt sok törvénytisztelő ember a Szent Korona országaiban, mert a Szentkorona-tan felelősségérzetet, az egyenrangúság és a méltóságteljes magatartás kultuszát erősítette, és nem az alattvalói tudatot és magatartást.

A Szent Korona a magyar államhatalom legmagasabb rangú alanya egy 1386. évi országgyűlési határozat írásos anyaga szerint.

A Szent Korona tana hosszú közjogi küzdelmekben alakult ki. Meghatározó állomása: 1222. az Aranybulla. XXXI. Cikkelye, az ellenállási záradék értelmében a Szent Korona iránti hűség arra is kötelezi a nemességet, hogy szálljon szembe a királlyal, ha törvénysértést követ el.

A Szent Korona a király és a nemzet felett állt. A nemzetnek nem áll jogában olyan hibákat elkövetni, melyek létében veszélyeztetnék. Nem áll jogában idegen érdekeket a nemzeti érdekek fölé helyezni, vagy történelmi alkotmányát idegenből kölcsönzött alaptörvény-gyűjteménnyel felcserélni.

Werbőczy törvénykönyvében a 3§ így rendelkezik:

„A fejedelem mindazonáltal egyedül a maga akaratából és önkényesen, kiváltképpen az isteni és természeti jogot sértő dolgokban és az egész magyar nemzet régi szabadságának ártalmára semmit sem rendelhet: hanem össze kell hívnia és megkérdeznie a népét. Ha vajon ennek az ilyen törvények tetszenek-e vagy sem? Akik ha igennel felelnek, azontul az ilyen végzéseket törvényekül tartjuk meg.

4.§ Többnyire pedig, közös megegyezéssel, maga a nép is elhatároz valamit, amit a közjóra hasznosnak ítél és írásban terjeszti a fejedelem elé, kérvén, hogy erre nézve neki törvényt adjon és ha maga a fejedelem az ilyen végzéseket elfogadja és helyben hagyja, akkor az törvényerőre emelkedik s azonnal törvénynek kell tekintenünk.”

A Szent Korona tulajdonjoga értelmében Magyarország területén idegen állampolgár nem bírhatott földtulajdont.

A honosítás (idegenek befogadása) nem a király, hanem a Szent Korona jogaihoz tartozott. Ha a király idegennek akart adományozni, az országgyűléstől kellett kérnie az idegen honosítását, kiemelkedő szolgálatait felsorolva. Az országgyűlés ezek alapján hozott határozatot, s miután az idegen ünnepélyes esküt tett, tagjává vált a Szent Koronának. Az eskü tartalma:

„az ország törvényeinek mindenben engedelmeskedni fog, és ennek az országnak a szabadságait tehetségéhez képest meg fogja védeni, és azok ellen semmit sem fog elkövetni, az országból annak semmi várát és semmi részét sem fogja elidegeníteni, hanem azon lesz, hogy az elidegenítetteket visszaszerezze.” (1550:77.tc.)

A Szent Koronáé a stratégiai fontosságú iparágak vagyona is, melyet – erről már 1439-ben törvény rendelkezik –a királynak nincs joga elidegeníteni vagy elzálogosítani.

Évszázadokon át fogalom mindaz az eszmeiség, amit képvisel.

Régi történelmünk szakrális királyainak ezért mindig a Szent Korona a jogutódja.

A Szentkorona-tan hatálytalaníthatatlan, nem tehető semmissé. Megbecsültségével történelmünkben semmi sem vetekedhetett. Jelentősége mindig akkor volt a legnagyobb, amikor a magyar nemzet bajban volt, kritikus, sorsdöntő történelmi helyzetbe került.

KÖZÉPKORI ZÁSZLÓINKRÓL

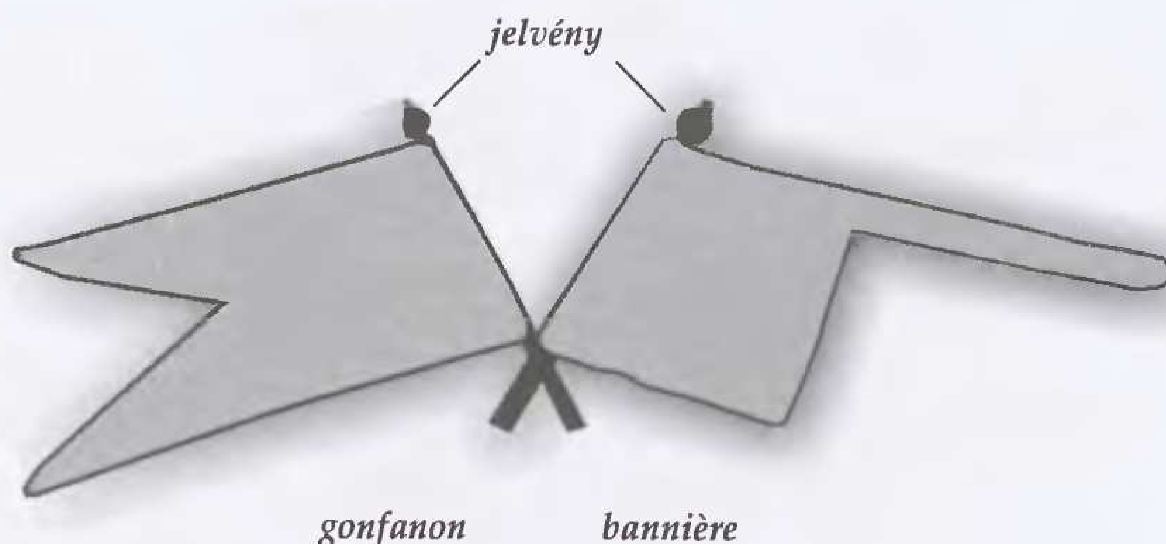
Mielőtt központi témánk, a történelmi zászlóink tárgyalására térnénk, ismét tisztázunk néhány alapfogalmat.
A középkori hadi zászlókat két nagy csoportba sorolják.

A zászlórúdra merőlegesen elhelyezett zászló neve: gonfanon vagy gonfalon.

Itt a zászlórúdhoz merőlegesen illesztett zászlórész lényegesen rövidebb, mint a szélben lengő rész (fekvő téglalap alakú), mely általában a zászló anyagából két szalagban (pennon) folytatódik, mely fecskefarokhoz hasonlítható.

A másik típus az un. bannière zászló, melynek tengelye párhuzamos a rúddal (álló téglalap), és felső felén a zászló anyagát folytató farokban (pennon) végződik. Leginkább ezzel a zászló típussal találkozunk a Képes Krónika iniciáléiban, és ilyen az eredeti Árpádsávos zászlónk is.

Mind a két típusú hadizászlón előfordulhat jelvény, mely a rúdról került a zászló közepére. Az idővel címerré vált jelből kialakult a címeres zászló, amely a bannière formát vette fel.

RÖVID ÖSSZEFOGLALÓ A RÉGI KOROK MAGYAR ZÁSZLÓ-HASZNÁLATÁRÓL

A honfoglalás előtti idők szokásai

A honfoglaló magyarok elődeinek is voltak zászlóik. Őseink lovas-nomád közösségekben éltek, és mint a leletek is igazolják, meglehetősen magas kulturális szinten.

Törzseik saját zászlóval rendelkeztek, és a VI. században a zászlórudakra totemjeiket tűzték, ami az eurázsiai nomád népeknél szokás volt.

A szkíták a Szarvast, a mi őseink a Turulmadarat, a török-kagánok a Farkasfejet.

Hogy a nomád fejedelmek milyen zászlót használhattak, arról a nagyszentmiklósi kincsek között egy korsón lévő ábrázolás ad eligazítást. A lóhâton teljes hadifelszerelésben ülő férfialak – feltehetően türk eredetű nomád nép uralkodója, aki egyben a megrendelő is lehetett –, akinek arca is jól kivehető, és jobb kezében vállára támasztott zászlót tart.

Amit a krónikáinkból zászlóinkról megtudhatunk

Kézai Simon krónikaírónk (Gesta Ungarorum=Magyarok Krónikája) szerint a magyarok Géza fejedelem koráig turulos zászló alatt harcoltak. A Képes Krónika iniciáléin is, az Attila-ábrázolásoknál: piros zászló, középen fekete turulmadár látható, a római kereszténységhez csatlakozó magyar királyoknak pedig piros mezőben kettőskeresztes, valamint hétszer vágott piros-ezüst csíkozású farkincás zászlójuk volt. Ezek a zászlók, un. bannière-típusú zászlók voltak, de szükséges megjegyezni, hogy krónikaíróink a zászlók megnevezésére munkáikban inkább a latin vexillum kifejezést használták.

Kézai Simon történetíróként arról is beszámol, hogy amikor a magyarok győzelmet arattak Szvatopluk felett, a hét magyar hadi sereg magasra emelt zászlókkal indult tovább a Dunántúlra. A seregeknek külön-külön saját zászlóik voltak.

A Képes Krónikából arról is tudomást szerezhetünk, hogy 1044-ben Aba Sámuel azért nem arathatott győzelmet, mert emberei között akadtak árulók, akik Orseolo Péterhez húztak, és a sereg zászlaját eldobták, majd megszöktek. Ezt külön iniciáléban is megörökítik a krónika készítői.

Krónikáinkban egybecsengő leírásokat olvashatunk IV. Kun László király fényes diadaláról, arról, hogy a győzelem örök emlékére a király székhelyén, Fehérvárott, a templom falára tették ki a zsákmányolt cseh, lengyel, morva hadi zászlókat és pajzsokat.

A zászlózsákmány az Anjouk korában is nagy dicsőséget jelentett. István erdélyi vajdát, aki a nápolyi hadjáratokban több ellenséges hadvezér zászlóját megszerezte, I. Lajos király 1350-ben ezért Csáktornya várával ajándékozta meg. Az pedig külön is figyelemre méltó, hogy I. Lajos király, amikor 1378-ben Velencével békét kötött, feltételként azt is kikötötte, hogy a Szent Márk-téren az ünnepélyek alkalmával ki kell tűzni a magyar zászlót.

A XIV. század előtti zászlóhasználatról közvetlen tárgyi emlékekkel sajnos nem rendelkezünk. Ennek oka nyílván a zászlók anyagában keresendő, mely könnyen szétmállott. A Képes Krónikában gyolcsból készült zászlókról történik említés.

Ezért a zászlótörténet korai korszakairól részben krónikáinkból, részben a címer- és pecséthasználatot tanulmányozva alkothatunk hiteles képet.

Zászlókkal már a korai címerábrázolásokban is találkozhatunk.

A címerdíszként ábrázolt zászlót leggyakrabban a címert tartó kezében láthatjuk, de előfordul, hogy a pajzson ábrázolt alak tartja.

TÖRTÉNELMI ZÁSZLÓK A HAZATÉRÉS REFORMÁTUS TEMPLOM ÉS A HADTÖRTÉNETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBŐL

Árpád-ház, király-zászló

Árpád-ház, család-zászló

Anjou-magyar király-zászló

Mátyás király-zászló

Mátyás király Fekete seregének zászlaja

II. Rákóczi Ferenc Árpádsávos zászlaja

Kurucz zászló címerrel

1848-as zászló címerrel

A szakági kutatás mai álláspontja alapján az Árpád-házi zászlókról

(Rövid összefoglalás)

István király jelvénye a kereszt volt, mely a szokásoknak megfelelően előbb zászlórúdja hegyén helyezkedett el, onnan került a bíborpiros anyagból készült királyi zászló közepére. István király felesége, Gizella bajor volt, ezért érezhető a német császárok hatása is. A német császárok bíborszínű zászló rúdjának tetején a sas helyezkedett el, ami szintén a rúdról került a zászlóra.

Az ezüst kereszt kezdetben a zászlón a kereszténységet jelző sima kereszt volt, ami csak III. Béla idején alakul kettős-keresztté és egyben címerképpé. Ez a kettős-kereszt külön jelentéstartalommal bír. Szent István királyunk nem egyszerűen magyar király volt, hanem apostoli király is, aki a pápától egyedüli uralkodóként kapta meg azt a jogot, hogy országában egyházi méltóságokat nevezhessen ki.

Imre király korában a vágásos címerpajzs felváltotta a keresztes címert. Ettől az időponttól kezdve a két címer használata váltakozik, és így történt ez a zászló esetében is, mert a gyakorlat azt igazolja, hogy a mindenkori címer a mindenkori zászló függvénye.

Magyarország címerkönyvében a vágásos mező eredetét kizárólag Imre király feleségével, az aragóniai Konstancia királyné és kíséretének érkezésével hozzák összefüggésbe. Imre király sógora, II. Pedro király címere a vörös-arannyal függőlegesen osztott, un. cölöpös pajzs volt.

Ellentmond ennek az elképzelésnek a Képes Krónika kilencedik oldalán a szövegtükör egész szélességében elhelyezkedő miniatúra, mely Attila rómaiakkal, Cezumornál vívott csatáját ábrázolja. Külön érdekessége ennek a képnek, hogy jobboldalt az egyik katonának piros-fehér csíkozású a pajzsa! Míg egy másik harcos fekete turullal díszített, aranyszínű zászlót emel magasra.

II. András király vörös-fehér, hétszer vágott Árpádsávos zászlót, utódai a vörös alapszínű ezüst kettős-keresztes zászlót használták.

Árpád-házi királyaink koronázásuk után Szent István bíborpiros mezőben hármas halmon kettős-keresztes farkincás zászlóját használták, míg az uralkodó család férfitagjai pedig a hétszer vágott Árpádsávos zászlót.

A XIII. század végén a trónkövetelő Anjouk is a vágásos Árpádsávos zászlóval fejezték ki az Árpád-házhoz fűződő rokoni köteléküket olyan formában, hogy saját zászlójukhoz 1:1 arányban kapcsolták a sávozott zászlót. Zászlójuk álló téglalap formátumú volt, ahol a kék mezőben aranyliliommal szórt Anjou zászló a rúdnál, a piros-fehér csíkozású, magyarságot jelképező rész kívül helyezkedett el.

Károly Róbert a Képes Krónika miniatúráján

Nagy Lajos király címerében megtaláljuk az Árpád-ház koronázott királyainak címerét, az Árpádsávos és liliomos Anjou-címert, a lengyel sast és a dalmát oroszlánokat.

ÁRPÁD-HÁZI ZÁSZLÓK A KÉPES KRÓNIKA INICIÁLÉIBAN ÉS MINIATÚRÁIBAN

A Képes Krónika csodálatos képei külön, önálló életet élnek. Nem mindig és nem feltétlenül kapcsolódnak a leírt, latin nyelvű szöveghez. Ami talán a legfontosabb tudnivaló a képekkel kapcsolatban, hogy külön közlést, mondanivalót közvetítenek számunkra. Ablakot nyitnak a világmindenségre, és ha megfejtjük a mondanivalójukat, eligazítanak bennünket az égi és a földi világ összefüggéseiben.

S mivel ezek a csodálatos üzenetek a magyar képi világ eszközrendszerét használják, szavak nélkül is érthetőek lehetnek a számunkra.

A Képes Krónikában négy fajta történelmi zászlónk fordul elő:

– a hun történelem kapcsán a piros lobogón a zászlórúd felé néző fekete turulmadaras, bannière-típusú

– a XI-XII. század csatajeleneteit ábrázoló miniatúrákon a két bannière-típusú Árpád-házi zászló:

- a megkoronázott királyokat jelképező, a bíborpiros mezőben zöld hármas halmon ezüst kettős-keresztet ábrázoló farkincás zászló,
- és a családot, annak elsősorban férfitagjait jelképező, hétszer vágott négy piros és négy ezüst illetve fehér csíkot tartalmazó, piros csíkkal kezdődő Árpádsávos farkincás zászló,

– valamint a vegyes-házi királyok (Anjouk) Anjou-magyar összekapcsolt, szintén bannière-típusú, farkincás zászlaja.

– előfordul, hogy az illusztráción mindkét Árpád-házi zászló egyszerre szerepel. Például az egymással harcolók egyik fele piros zászlón zöld hármas halmon ezüst kettős-keresztes, míg másik fele hétszer vágott piros-ezüst csíkos zászló alatt harcol a mogyoródi csata illusztrációján.

A középkorban az ország zászlajának tekinthető magyar királyi zászló mindvégig hű maradt az eredeti, Árpád-kori színeihez. A

XIV.- XV. században az Árpádsávos címer a királyi zászlón is háttérbe szorította a kettős-keresztet. Az idő multával a zászlónak a mérete nagyobb lett, egyszínűvé vált, ami zászlónként különböző lehetett, és a fannonos, farkincás zászló helyét átvette a fecskefarkú zászlóforma, amelynél az ék a zászlórúd felé néz. Az Árpádsávos zászló még a XVI. és XVII. században is felbukkan, és gyalogsági pajzsokon, királyi tornaöltözékeken is használják.

Rákóczi fejedelmünk, akinek szívügye volt a lobogó, és mindig maga gondoskodott róla, Nagyszebenben és Lőcsén varratta meg a zászlókat saját elképzelése szerint. A Rákóczi-zászlókon a fejedelem színei és családi címere mellett megtaláljuk Magyarország címerét, Máriát a gyermek Jézussal, és a piros-fehér sávozott zászlót is.

Fogalom-meghatározások

Zászló: hosszú rúdra rögzített textíliából készült jelvény, amelyre a színei, és a benne elhelyezett jelképek (címer) jellemzőek és meghatározóak jelentésüket illetően. Lehet államok felségjele, mint nemzeti zászló, hadizászló, szervezeteket jelölő zászló, stb.

A zászló neve a rómaiaknál és a középkorban latinul: vexillum, németül gonfanon, mindkettő hadizászlót jelent. Hazánkban, a középkorban a latin elnevezést használták.

Zászlón lévő jelvényt signum-nak nevezik. A lovagi tornák idején egyénivé válik, majd a XII. század végén a pajzsra került és címerré alakult. Amikor a zászlóra címer kerül, az új neve „bannière" franciául, „bandiera" olaszul, németül „Banner".

Nálunk magyaroknál a XIII. század végén „banérium", a XIV. században pedig „bandérium".

Utóbbi elnevezés a zászló alatt harcoló „bandériumot", katonaságot is jelentette.

Ebben az időben kétféle hadserege volt a magyaroknak, a királyi zászló alatt harcoló sereg, és a másik, az ispánok, királyi főtisztek zászlója alatt harcolók.

ÁRPÁDSÁVOK AZ INICIÁLÉK ÉS MINIATÚRÁK ÁBRÁZOLÁSAIBAN

A Képes Krónikából 12 olyan iniciálét illetve miniatúrát szeretnék bemutatni, melyek közvetlenül összefüggnek a témánkkal. A kilencedik oldalon a szövegtükör egész szélességében elhelyezkedő miniatúra Attila rómaikkal, Cezumornál vívott csatáját ábrázolja. Sajnos a kép erősen megkopott. A festő két szemben álló, egymással harcoló lovascsapatot mutat be. A harc hevességét jelzi, hogy a földön elesettek tetemei hevernek, és vérük pirosra festi a földet.

Külön érdekessége a képnek, hogy jobboldalt az egyik katonának piros-fehér csíkozású a pajzsa! Egy másik harcos a kép közepén, fekete turullal díszített, aranyszínű zászlót emel oly magasra, hogy az a két szöveghasáb közé, kiemelkedik a festményből.

A huszonharmadik oldalon **C** iniciáléban középen Árpád vezér karddal, turulmadaras fehér pajzzsal, és körülötte a hét kapitány páncélingben, hercegi süvegben néz szembe az olvasóval. A krónikában ezt követően Árpádot és a hét vezért (kapitányt) külön-külön iniciálékban örökítik meg az utókor számára.

A harminckilencedik oldalon arany négyszögben **S** iniciáléban István királyt láthatjuk férfikora teljében, teljes harci díszben, glóriás fején királyi koronával. Mögötte hatalmas kékség, mely szinte a végtelenbe nyit. Az **S** betű közepe dereka magasságában van. A király sziklás talajon áll. Lábszárán aranypettyes, barna lábvért van, páncélingét piros-fehér csíkozású ruha borítja, melynek csíkozása azonos a hétszer vágott Árpádsávos felségjellel. Jobb kezében, piros mezőben arany hármas-halmon ezüst kettős-keresztes zászlót tart, míg baljában a zászlóval megegyező pajzsot. Bár a szöveg külön nem említi, de a miniatúra készítője nyílván ismerte a történelmet, és tisztában volt azzal, hogy I. István király nemcsak koronát, hanem az apostoli hivatást is jelképező keresztet kapott a pápától. A képen tehát együtt szerepel (zászló-pajzs, ruha) a két Árpád-házat szimbolizáló felségjel.

A negyvenegyedik oldalon stilizált növénydíszes keretben, a szövegtükör teljes szélességében, a lap felső részén István király győzelmét láthatjuk Keán bolgár (szláv) vezér fölött. Sziklás hegyi táj előtt középen mindkét lábával az elesett, jobb kezében íjat tartó, földön fekvő Keán herceg testén áll a glóriás István király, kettős keresztes címerrel díszített páncélingben. Az előtérben két gyönyörű paripát láthatunk. Egyik sárgásbarna, a másik hófehér. A király hófehér nyerges lovának kantárját és kettős keresztes pajzsát egy harcosa fogja. Serege a kettős-keresztes zászló alatt harcolt. A háttérben a magyarok a menekülő, keleti ruhás, bolgár harcosokat üldözik.

Az ötvenedik oldalon, a lap közepén a szövegtükör egész szélességét elfoglalja a miniatúra, mely a ménfői csatát ábrázolja.(Erről a képről a szöveges részben, már többször szóltunk.) III. Henrik német császár győzelmet arat Aba Sámuel fölött. Középen – völgyben – két stilizáltan ábrázolt hegy között folyik az ütközet.

Jobb felől a németek, élükön a császárral, balról a magyar csapat Aba Sámuellel az élen, egymással harcol. A csapat egy része – négy, kucsmás fő a háttérben – Péter király híveként elhagyja a magyar sereget. Egyik katona kezéből kihullik a magyar Árpádsávos zászló, és eltört rúdjával lehull a földre. A miniatúra keretét áttöri, és magasan lobog a német sassal díszített győztes zászló. Jobboldalt oltárra helyezett kereszt előtt a császár térdel, mezítláb, szőrruhában, és hálát ad a győzelemért. Az előtérben balról Aba király két kezével – a földre hullt – koronája felé nyúl, miközben egy ellenséges katona kardját szívébe szúrja.

A hetvenkettedik oldalon a P iniciáléban lévő miniatúrán László herceg birokra kél a leányrabló kunnal. Ennek a történetnek állít emléket a festő. A kép előterében a glóriás fejű László herceg harcban áll a kunnal, aki mögött az elrabolt, koronás fejű leány áll. Mögöttük László herceg paripája és a kun lova. A háttérben balról a magyarok sziklás hegyi tájon üldözik a menekülő kunokat. Középen Salamon király és Géza herceg látható a kettős-keresztes királyi zászlós sereggel.

A nyolcvanötödik oldalon, a lap alján egyszerű kör-keretben, mely jobb alsó részén kissé elmosódott, témánk szempontjából igen fontos miniatúra van, ahol a két Árpád-házi zászló ismét együtt látható. Szereplői is kiemelten fontosak: Géza és László későbbi királyaink, akik I. Béla király fiai, és egyben Vazul unokái.

A festő a mogyoródi csatát örökíti meg. Balról győzelmesen előre mennek Géza vitézei, akiket taktikai meggondolásból László herceg vezet. Szemben velük, harcosai élén Salamon király (I. András fia). A testvérét, Gézát fedező László herceg lándzsája, a vele szemben harcoló Salamon mellvértjéhez ér.

A kilencvenegyedik oldalon a nem pontosan kivehető (A?) magánhangzó iniciáléban Salamon király megfutamodása látható. A háttérben jobbról Pozsony vára magasodik, és falairól harcosok néznek le. Az előtérben balról Géza király, vitézei élén, fehér lovon László herceg, balján kettős keresztes címeres pajzs, jobbjában kard. Glóriás feje fölött angyal lebeg tüzes karddal. Jobbról, lovon menekülve, üldözőire visszatekintő Salamon király részben látszó alakja látható, jobbjában karddal, baljában piros-fehér csíkozású pajzzsal.

A százhuszonkettedik- és harmadik oldalon négy iniciálét és három egyszerű keretes miniatúrát láthatunk. Ebből számunkra a P iniciáléban ábrázoltak kapcsolódnak szorosan a zászló-témához.

III. Béla király, (II. Géza fia) királyi koronával, páncélingben, jobbjában országalmát tart, baljában hétszer vágott, piros-fehér csíkos zászlót.

A százhuszonnegyedik oldalon H iniciáléban II. András király látható uralkodói díszben, a piros, kettős-keresztes királyi zászlóval.

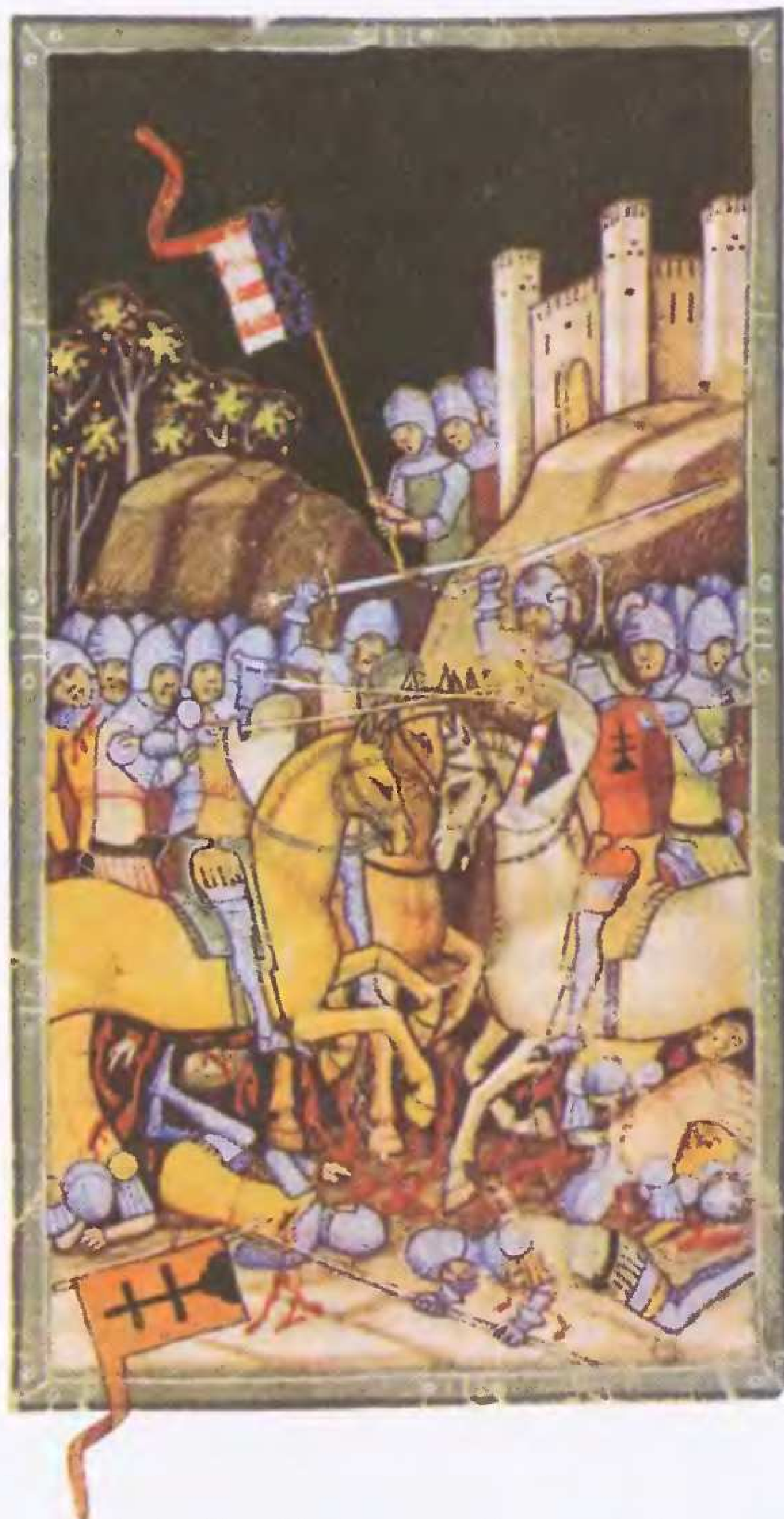
Ugyancsak a százhuszonnegyedik oldalon a P iniciáléban II. András király, keresztes hada élén, sziklás folyóparton lovagol vitézei élén. Vitézei közül az egyik piros zászlót visz, a kettős keresztes magyar címerrel.

A százhuszonkilencedik oldalon látható P iniciáléban a megölt Kun Lászlót és gyilkosait ábrázolták. A meggyilkolt király holtteste címerekkel díszített sátorban fekszik. Balról távozóban visszanéz a kezében kardot tartó két gyilkos kun.

A kép azt bizonyítja, hogy az Árpád-ház két címerét együtt, fejedelmi, királyi sátoron is használták.

A százharminchetedik oldalon, a szöveg végén egyszerű keretben a rozgonyi csata megörökítése látható, Károly Róbert csatája Kassa mellett Amadé fiai és Csák Máté ellen. Kassát jelképező várral és kis erdővel díszített két sziklás magaslat előtti völgyben folyik a csata. Jobbról fehér lovon Károly Róbert teljes fegyverzetben, zárt

rostélyú sisakban (rajta a magyar Anjouk sisakdísze elmosódott), koronával, vörös mellvértjén kettős kereszt. Hasonlóan díszített zászlaja földön hever, baljában tartott pajzsán már vágásos piros-fehér csíkos és kék mezőben aranyliliomos Anjou-címer van.

Balról az ellenfél, és vezérük ugyancsak leeresztett sisakrostéllyal, – valószínű Amadé egyik fia – a királlyal párviadalt vív. Az előtérben az elesettek vérző tetemei hevernek, a háttérben pólyásliliomos Anjou-címeres zászló alatt a király segítsége érkezik.

Ezen a képen együtt látható, ami zászló-témánk változása szempontjából fontos. Az Árpád-házi királyi zászló földre hull, bár Károly Róbert mellvértjén még megmarad. Károly Róbert pajzsán már jelen van a vegyes-házi királyi szimbólum. Döntő, hogy az új, Árpádsávval kombinált Anjou-magyar zászlója alatt érkezik meg a királyi segítség is. Ez a kép, magát, a jövőt is előrevetítette.

A Képes Krónika segítségével tett történelmi sétánkon láthattuk, hogy az Árpádsávos zászló és jelképrendszer miként volt jelen történelmünkben. S napjainkban ez a zászló reneszánszát éli. Igaz, támadások és viták kereszttüzében.

II. RÉSZ

AMIT A NYILASOK ZÁSZLÓ HASZNÁLATÁRÓL A DOKUMENTUMOKBÓL MEGTUDHATUNK

A ZÁSZLÓ-VITÁRÓL

A mögöttünk lévő forró, magyar ősz az '56-os Forradalom és Szabadságharc 50. évfordulójának megünneplése alkalmából, valamint a feszült belpolitikai helyzet miatt tragikus történéseket hozott. A rendszeres tüntetéseken a piros-fehér-zöld zászló mellett mindennapossá vált a lyukas '56-os zászló, és az Árpádsávos zászló, ami egyesekből ellenszenvet váltott ki, nem tetszésükkel találkozott. Ezt a kialakult – gyűlölet keltésére alkalmas – alaphelyzetet politikai erők a maguk számára szerették volna kiaknázni úgy, hogy mint korábban is többször előfordult, a magyar történelmi nemzeti jelképek ellen igyekeztek lejárató-kampányt folytatni. Túlélte, és túléli ezt a Turul, a Szentkorona, és szeretném hinni, hogy a történelmi Árpádsávos királyi zászló is. Ezek a jelképek ugyanis hozzátartoznak nemzeti múltunk örökségéhez, gyökerek, melyek erősíthetik egy nemzet önbizalmát.

Hazánkban az elmúlt fél évszázad igazán nem arról híres, hogy a magyar történelmet igazul, hitelesen tanították volna az iskolákban. Sőt olyan szélsőséges oktatási minisztere is volt az országnak, aki szerette volna a magyar történelem érettségi vizsgát eltörölni. Ha ugyanis a felnövekvő nemzedékek nincsenek tisztában a történelmi múltjukkal, nincs identitásuk, könnyebben „kezelhetőek", manipulálhatóak, és használhatóak fel az adott politikai csoportok céljainak.

A tüntetések kapcsán már hetek óta folyt a késhegyre menő zászló-vita, ami őszintén, bántott és elkeserített. Az én történelmi ismereteim sem voltak teljesen pontosak a témában, de lényegesen többet tudtam a kérdésről, mint a vitát gerjesztő sztárriporterek, akik valószínű hiányoztak a vonatkozó történelem óráról, és arra nem volt idejük, hogy utána nézzenek a kérdésnek.

Mindenképp többet akartam tudni a történtek után, és tisztán akartam látni. Nagyon kíváncsi lettem az igazságra. Ez okból keresni, sőt kutatni kezdtem az Árpádsávos zászlóval kapcsolatos tudnivalókat.

A közbeszédben, a témában a Tv-műsorokban, sajtóban, rádióban a zászló ellen tiltakozó megszólalók egyértelműen arról szóltak, hogy a nyilasok olyan Árpádsávos zászlót használtak, melynek közepén, egy fehér mértani alakzatban (kör vagy rombusz) a zöld nyilaskereszt látható. Szerintük azokat a történelmi időket, a nyilas hatalomátvételt szimbolizálja ez a zászló, amikor ártatlan zsidó vallású embereket gyilkoltak le, hurcoltak koncentrációs táborokba felekezeti hovatartozásuk miatt. S ez azokban az emberekben, akik ezt a tragédiát megélték, félelmet kelt. Gyakorlatilag eljutottak a zászló betiltásának gondolatáig, mert prekoncepciójuk volt arról, hogy mit is gondolhatnak a tüntetők.

Azok viszont – akik az Árpádsávos zászló védelmére keltek – egyértelműen állították, hogy a heraldika szabályai szerint ez a nyilasok által használt zászló nem azonos a nyilas-jelvény nélküli, történelmi zászlóink sorába tartozó Árpád-házi királyi zászlóval, mert maga, a zászlón használt jel (a nyilaskereszt) megkülönbözteti attól. A heraldika törvényei szerint a zászlón lévő jel maga a címer, és ez mindig egyedi.

Ezek alapján keresni kezdtem azt, „a nyilasok által használt Árpádsávos zászlót", amely behelyettesíthető a Szálasi-féle nyilas zászló helyére, ill. azzal azonosítható. Heteken keresztül kutattam a könyvtári szakirodalomban, átnéztem múzeumok fotótárainak a nyilas zászlókról megmaradt anyagát, olvastam a témáról szóló, fellelhető könyveket, megkerestem a témában elismert, nemzetközi szaktekintélyeket.

De a döbbenettől szóhoz sem jutottam, amikor a tényekkel szembesültem.

Olyan zászlót ugyanis, amiről a vita folyt, sehol sem tudtam fellelni. Másfajtát, amilyenről nem szólt a vita, viszont igen. Kettőt is.

Gyakorlatilag nem létező dologról gerjesztett vita borzolja a hangulatot hetek óta. Arról, ami nincs.

E rövid bevezető után szeretném megosztani a téma iránt érdeklődőkkel, hogy milyen tényekre, felfedezésekre találtam.

Milyen írásos dokumentumok rögzítik a nyilas jelképeket

A nyilas hatalomátvétel 1944. október 16-tól 1945. február 13-áig, Budapest szovjet elfoglalásáig, négy hónapig tartott, és gyakorlatilag befejeződött. Az ország teljes szovjet megszállása nem egészen hat hónap múlva bekövetkezett. Ez a rövid idő is magyarázata lehet annak, hogy a nyilasokról meglehetősen kevés írásban is rögzített dokumentum és tárgyi emlék maradt az utókorra, valamint az a tény, hogy jelképeik 1945-öt követően tiltott jelképnek minősültek, azokat megsemmisítették. A Szálasi-pert követően nem igen foglalkoztak kutatók a témával, és mélységeiben nem igen kutatták, melynek oka többek között az írott források és a tárgyi anyag viszonylagos hiánya is lehetett. Azokban a könyvekben, melyek történelmünk e rövid, ám tragikus időszakáról szólnak, nem esik szó ezekről a pártjelvényekről és zászlókról.

A nyilaskeresztes zászló és jelvény nem állami, hanem pártjelkép volt, és ezért állami közlönyben a leírása nem is jelent meg.

Még a pártjuk belső anyaga sem tartalmaz hivatalos leírást sem a zászlóról, sem a karszalagról, sem az általuk választott és használt jelről és színekről, sem azok eredetéről magyarázatot.

Ezek után jogosan vetődik fel a kérdés, akkor miből következtethetünk?

Fennmaradt fotókópiákon sikerült a nyilas zászlókra rátalálnom, valamint megtaláltam Csonka Emil – Szálasi Ferenc országjárása című – könyvét, melynek gazdag képanyagában egyértelműen láthatóak a nyilasok által használt zászlók, de a Nemzeti Múzeum Fotótárában is találtam három fotót, melyek ugyanazt igazolják.

Mielőtt ezeket a zászlókat bemutatnám, előre nyilatkozom, – számítva a támadásokra – hogy ezeket az anyagokat kizárólag és csakis ismeretterjesztő, tudományos céllal használom fel, hogy az Árpádsávos zászlóval való téves azonosítást bizonyítani tudjam. Távol áll tőlem minden más szándék.

A NYILAS JELKÉPEK KIALAKULÁSÁRÓL. NÉHÁNY ALAPFOGALOM TISZTÁZÁSA

A hungarizmust 1930-1945 közötti szélső jobboldali mozgalomként definiálják. 1935-től magyar nemzetiszocialista ideológia volt, mely mögött széles mozgalom húzódott, és 1939-ben a legnagyobb ellenzéki párt lett, a rendszeres zaklatások és letartóztatások ellenére. A mozgalom vezetője Szálasi Ferenc volt, aki a „hungarizmus" elnevezést Prohászka Ottokár megyéspüspöktől vette át. Prohászka Ottokár a „hungarizmus" meghatározása alatt a „magyar érdekekért való kiállást" értette. A 15 év alatt a mozgalomban különböző pártok váltották egymást, mivel Horthy Miklós kormányzó alatt sorra föloszlatták és betiltották azokat. A Nyilaskeresztes Párt 1944. október 15-én került hatalomra és azt az Ideiglenes Nemzeti Kormány az 1945. február 26-ai rendeletével betiltotta. A dolgozatban csak szűk értelemben vett jelképeikkel foglalkozunk az Árpádsávos zászló kapcsán, nem tartozik ide a nyilasok tevékenységének elemzése.

A harmincas évek elején német mintára a horogkeresztet választották jelképnek, amit Keresztes-Fischer Ferenc magyar királyi belügyminiszter azonnal betiltott, mivel az német felségjel volt. Ez egy vörös alapon, fehér körben elhelyezett zöld horogkereszt jelvény. Ezt, – a pártszakadást követően – zöld kaszáskereszt (parasztságra utaló) és zöld nyíl végű kereszt követte függetlenül egymástól.

Szálasi kezdetben egyiket sem, hanem helyette a „HIT" betűjel rovásképét használta. Későbbi pártjai már a zöld nyíl végű keresztet használták, közismert nevén a nyilaskeresztet, úgy, hogy H betűt illesztettek a kereszt szárainak találkozásába. A magyar jelleg erőteljesebb kihangsúlyozása végett úgy a zászlójukhoz, mint a karszalagjukhoz 9 sávos vörös-fehér csíkozást illesztettek.

A korrekt tájékoztatáshoz hozzátartozik, hogy a nyíl végű kereszt ősi, pozitív tartalommal bíró jelkép volt. Szent László királyunk is használta hadi jelvényként. Nyilvánvaló, hogy az újonnan

szerveződő csoportosulások igyekeznek a régi idők szimbolikájából maguk számára jelképet választani, önkifejezésük erősítése céljából. Szálasiék a nyíl végű keresztet választották a maguk számára jelnek, melynek általános megnevezése már a „nyilaskereszt" volt. Rákosi sem dobta ki a piros-fehér-zöld zászlót, csak saját jelével, a szovjet mintára készült Rákosi-címerrel megmásította. '56-ban mi sem határolódtunk el a Rákosi-címer miatt a nemzeti zászlónktól, mindössze kivágtuk belőle az idegen felségjelet.

A NYILASKERESZTES PÁRT ZÁSZLÓIRÓL, A FELLELHETŐ FOTÓ-DOKUMENTÁCIÓ ALAPJÁN

A múzeumok fotótáraiban keresgélve igen hasznos és új információk birtokába jutottam. A vita tárgyát képező zászlóra ugyan nem bukkantam rá, de találtam két másik zászlót, melyet minden kétséget kizárólag Szálasiék használtak.

Nemzeti Múzeum Jk.808. Nyilasgyűlés az Andássy út 60-ban

A korábbi – német zászlóra emlékeztető – nyilas zászló a következőképp nézett ki: vörös, fekvő téglalap alakú zászlótestben, középen fehér körben, zöld nyilaskereszt.

Ez a korábbi jellegzetes nyilas zászló sok felvételen látható. A Nemzeti Múzeum fotótárában őrzött kép is erről tanúskodik. A felvétel egyértelműen nyilas gyűlésen készült, az Andrássy út 60-ban, ahol bőségesen ilyen vörös zászlók képezik a dekorációt függőlegesen leeresztve, a dobogó mögötti részen.

A később használatba került – a Hadtörténeti Múzeum tájékoztatása szerint 1942 óta használt – zászlót „klasszikus nyilas zászlóként tartják a történészek számon.

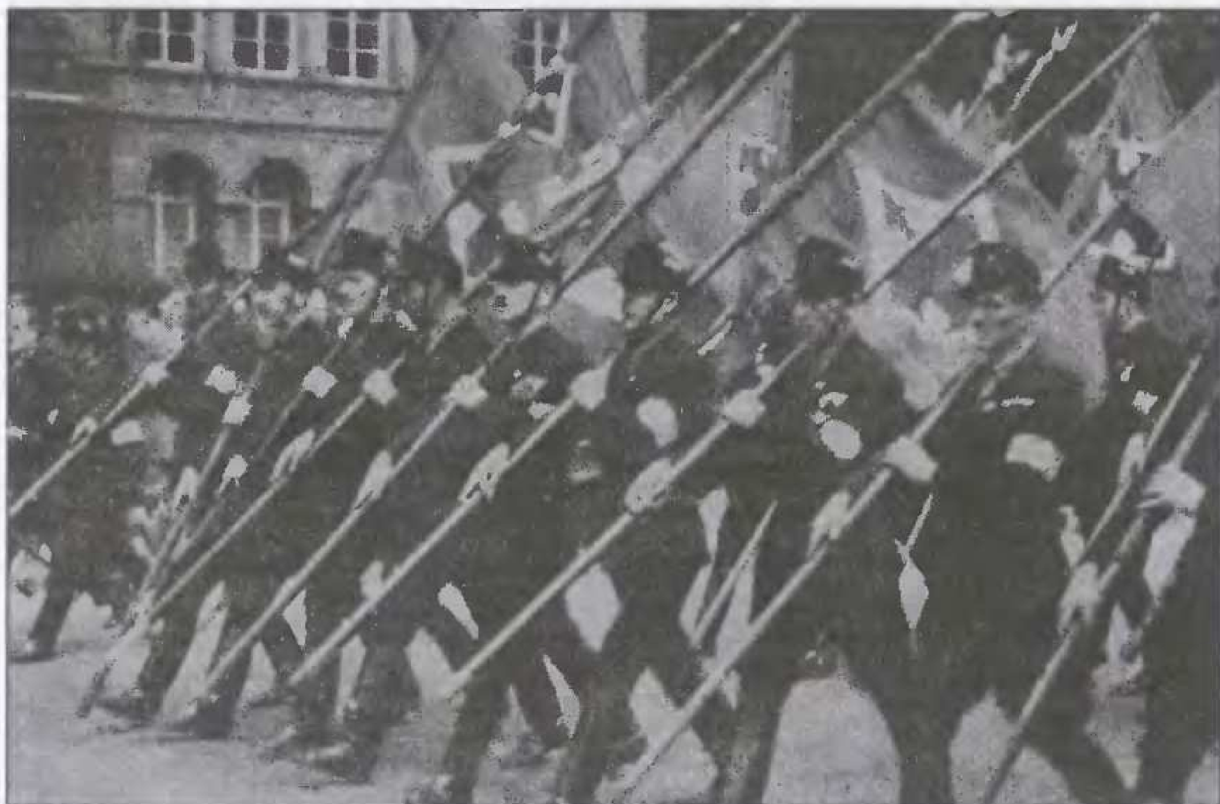
Ennek a zászlónak a leírása a következő: a zászló fekvő téglalap alakú, osztott, un. harmadolt megosztású. A zászlórúd felöli részen a zászlórész harmadrészét a korábbi, nyilas jellel ellátott, vörös zászló teszi ki, közepén fehér mértani alakzatban, leginkább rombuszban zöld, kifutó nyilaskereszt, melynek szárai találkozásában fehér H betű található. A zászló középső és lengő részén 9 vörös-fehér sáv, un. „Árpádsáv" helyezkedik el, ami szemben a klasszikus hétszer vágott 8 Árpádsávval szemben a heraldikában pólyásnak nevezett megoldás, mert vörössel kezdődik és végződik a csíkozás, benne 4 fehér és 5 vörös sáv van. Erről a zászlóról is sikerült fotódokumentációt találni.

Csonka Emil Szálasi Ferenc országjárásáról írt könyve különösen érdekes fotódokumentumokat őriz. Két olyan kép is fellelhető benne, ahol utcán vonulnak fel zászlóikkal a nyilasok. Az itt közölt kép különösen alátámasztja azt, hogy az Árpádsávos zászló semmiképp nem téveszthető össze a nyilasok zászlójával, melyen „Árpádsávok" is – bár eggyel többen – vannak.

Ezeken a zászlókon egyértelműen látszik, hogy a zászlórúd felöli részen a korábbi nyilas zászló van, álló téglalapként, a rúddal párhuzamosan helyezkedik el, és azt követően következik a párnás megoldással a 9 „Árpádsáv" az anyag középső és lengő részén, mely így együtt a fekvő téglalap formát adja ki.

A kétféle nyilas-zászló jól kivehető

Nyilas zászlókkal felvonuló pártszolgálatosok

A Nemzeti Múzeum fotótárában is csak erről a két zászlóról sikerült képet találni.

Nemzeti Múzeum Jk.718. Nyilaskeresztes zászló az egyik pesti kerületi nyilasházon.

Nemzeti Múzeum Jk.802. Nyilaskeresztes zászló egy Kossuth téri ház ablakában. Ilyen zászló volt Szálasi autóján is 1944-ben

Az a harmadik nyilas zászló, ami alapján az indulatos vita zajlott, a fellelhető dokumentumok közt nem található. A világháló Google keresőjén a Wikipédián keresztül eljuthatunk egy ilyen rajzolt zászlóképig, de az nem kezelhető hiteles dokumentumként. Alfred Znamierowski: Zászlóenciklopédia című tudományos munkájában, mely a világ összes zászlójáról igyekszik tájékoztatást és képet adni, megtaláljuk a magyar nyilas párt zászlajának képét is. Ez megint csak a vörös zászló, melynek közepén fehér körben a nyilaskereszt van, ami azonban itt nem zöld, hanem fekete színű.

Dömötörfi Tibor a História 2003-ban megjelent tanulmányában összegzésként a következőképp fogalmaz: „Az 1944 októberében német segítséggel hatalomra került hungaristák államcímere a koronás kiscímer volt, mely alá „H" betűt és nyilaskeresztet helyeztek. A nyilas tervekben szerepelt a nemzeti trikolor mellé kiteendő árpádsávos „régi magyar nemzeti zászló" rendszeresítése, de erre már nem került sor. Általánossá vált viszont az 1930-as évektől ismert nyilaskeresztes zászlók és lobogók használata, melynek két típusa volt. „(id. mű 38.o.)

Az általa is megemlített két zászló megegyezik az általunk már korábban leírtakkal.

A NYILAS KARSZALAGOKRÓL

A „klasszikus" jelzővel illetett un. harmadolt nyilas zászlót, valamint a karszalagot 1942-től használták a Hadtörténeti Intézet és Múzeum tájékoztatása szerint.

A nyilasok által használt karszalagnak két típusa volt. Az egyik a fegyveres pártszolgálatosoké volt, akik egyenruhát is viseltek, a másik a nyilas tisztséget viselők megkülönböztető jelzésére szolgált. A karszalag viselésére csak azok voltak jogosultak, akik a párttól erre hivatalos, körbélyegzővel ellátott igazolással rendelkeztek.

S ahogy a zászlók esetében leírtuk a két zászló-típust, a karszalagok esetében is a zászlókban megismert formákat alkalmazták. Ennek értelmében a karszalagok a következőképp néztek ki:

A korábban használt karszalag, mely a tisztségviselőket jelölte: vörös alapon fehér körben zöld nyilaskereszt, fehér „H" betűjelzéssel. Leképezése ez a nyilas vörösben alakzatos jellel ellátott zászlónak, amitől mindössze csak a betűjel különbözteti meg.

A másik típusú karszalag, melyet a fegyveresek viseltek a másik zászlótípust képezte, másolta le, ahol a korábbi zászlóhoz fűztek 9 vörös-fehér csíkot, un. „Árpádsávot".

A karszalagon egyértelműen látható, hogy piros az alapanyaga, erre kerültek rá a jelzések. Úgy kell elképzelni, ha kiterítjük a karszalagot, annak mértani közepén egy vörös téglalap helyezkedik el, a szalag teljes magasságban kb. a karszalag egyharmadán. Ebben a téglalapban helyezkedik el egy fehér rombusz-alakzat, és abban egy zöld nyilaskereszt, melynek közepén van a fehér „H" betű. Ehhez a téglalaphoz két oldalról azonos méretben kapcsolódik a vörös alapon négy fehér csík, un. párnás vagy pólyás megoldással, ami azt jelenti, hogy itt is 9 sávot használtak, ami vörössel kezdődött és vörössel végződött, s azon belül helyezték el a négy fehér sávot.

Nyilvánvaló, hogy a karszalagot viselő karjának külső felére esik a vörös zászlójukat jellel megkülönböztető ábrázolás, az azzal azonos pártjelvény.

Felvonul a pártszolgálat

Elképzelhető, de ez részemről csak feltételezés, hogy ennek alapján készült volna el a harmadik zászlójuk, amelynek bevezetésére Dömötörfy Tibor szerint már – idő híján – nem került sor.

A karszalagokkal kapcsolatban sokkal több fotóanyagot sikerült találnom, mint a zászlókkal kapcsolatban. A Hadtörténeti Múzeum kiállítási anyagáról készült színes felvételeket is közreadjuk. Ez a kép amatőr felvétel, de a színvilág elképzeléséhez szükség van rá.

Korabeli zászló-ábrázolás

Pártszolgálatos egyenruha

Nyilas pártszolgálatosok (csíkos) és tisztségviselők (vörös) karszalagja

Kotta a zászlóval.
A Hadtörténeti Múzeum kiállításáról

RÖVID ÖSSZEGZÉS

A Képes Krónika iniciáléit végignézve gyakran találkozhattunk az Árpád-házi királyok és családjuk címerével, zászlajával. Ahol a címer először pajzson, majd a zászlón is megtalálható. Az Árpádsávos mező esetében, mely a királyi családot jelzi, csak a hétszer vágott mezőt találjuk minden esetben, a zászlók, a pajzs, a ruházat és a sátor-dísz vonatkozásában is.

A címer, a pecsét, a zászló története során egyértelmű, hogy a külön „jel", mely az egyedülit, a megkülönböztetést szolgálja, címeralak, vagy zászlón ábrázolt címer esetén, a heraldikai szabályok alapján soha nem futhat ki, nem érintkezhet sem a pajzs, sem a zászló széleivel.

Ez rendkívül fontos, különösen a nyilas zászló elemzése kapcsán. Az 1942-től használt, „Árpádsávokat" is használó zászló esetében ugyanis nem az Árpádsávos zászlórészen találjuk a nyilas pártjelvényt. Sőt a zászló egyharmad részét elfoglaló vörös téglalap a megkülönböztető nyilas jelekkel nem pártjelként, un. címerképként fogadható el, hanem csak zászlóként, mert nagysága a teljes zászló magasságot kitölti, ebben kezdődik és végződik. E tény alapján, a hozzácsatolt vörös-fehér csíkozás nem értékelhető úgy, hogy ez egy olyan Árpádsávos zászló, melyen a nyilaskereszt látható.

Az előzőkben dokumentált tények alapján leszögezhetjük, hogy a két nyilas zászló egyike sem azonos, még csak nem is hasonló az Árpádsávos zászlóhoz.

Ha már mindenképp össze akarunk hasonlítani dolgokat, akkor a zászlók esetében inkább a vegyes-házi királyoktól, az Anjou-zászló hozható fel összehasonlításként, ahol az Anjou-zászló a zászlórúd felőli résznél helyezkedik el, és a hétszer vágott, tehát nyolc sáv kívül van. A nyilasoknál a korábbi vörös alapú nyilas-zászló a rúd felöli résznél, és a kilenc sávos rész, pedig kívül nyert elhelyezést.

Abszurd összevetésnek kínálkozik az amerikai zászló, ahol 13 vörös-fehér sáv található, a zászló felső sarkában, kék mezőben az államok számának megfelelő csillagokkal.

Az amerikai zászlóra azért utalok, mert itthon vannak, akik érzelmi megközelítéssel, érzelmekre hivatkozva tiltakoznak az Árpád-sávok látványa ellen, okként jelölve, hogy milyen fájdalmas emlékek jutnak a sávokról az eszükbe. Abban a szörnyű, II. Világháború alatti időben, ha valaki segíthetett volna az európai zsidó vallású emberek megmentésében, azok az Amerikában élők lettek volna, ha felvállalták volna. Az amerikai zászlóval kapcsolatban ez a tény mégsem tör elő az emlékezetből.

Külön érdekességként említem meg, hogy a Kádár-korszakban, amikor a pártállami ideológia minden megjelenést külön engedélyhez kötött, a történelmi zászlókról bélyegsorozat készült. A Magyar Posta 1981-ben ezzel a sorozattal emlékezett meg ősi zászlóinkról. A bélyegsorozatban az első zászló, a 40 filléres Árpádsávos zászló. Ezt követte a Mátyás király Fekete seregének, Bethlen Gábor fejedelemnek, Rákóczi Ferenc fejedelemnek, az 1848-as honvédeknek és a Csepeli Vörös Ezrednek a zászlaja.

HIVATALOSAN MA IS HASZNÁLUNK HÉTSZER VÁGOTT ÁRPÁDSÁVOS MEZŐT

Azok, akiktől távol állnak a magyar történelmi múlt jelképei, és örömüket lelik azok ellen hangulatot kelteni, talán végig sem gondolták, hogy az az elképzelésük, mi szerint az Árpádsávos zászlót „tiltsák be!", hová vezetne.

A Magyar Köztársaság hivatalos államcímere közismert. A címerpajzs fele-fele részben az Árpád-házi királyok két címerét, s egyben zászlaját emelte legméltóbb jelképünkké, a címerpajzs fölött elhelyezett Szentkoronával. Vagyis címerpajzsunk fele (heraldikai jobb oldala) a hétszer vágott Árpádsávos címer és zászló, az Árpád-házi királyi család szimbóluma. Másik fele a piros mezőben hármas-halmon, koronából kijövő fehér kettős-kereszt, a Szentkoronával megkoronázott Árpád-házi királyok uralkodói címere. A kettős-kereszt, az apostoli király megkülönböztetését jelzi, melynek értelmében, a középkori Európában egyedül, a magyar királyoknak volt joga országukban egyházi méltóságokat kinevezni. A mai hivatalos magyar címer egyértelműen felvállalja történelmi múltunkat.

A magyar kitüntetések mindegyikén jelen van az állami címer, a rajta lévő Árpádsávos mezővel.

Árpádsávok településeink címereiben

A hétszer vágott Árpádsávok alkalmazása életünk több területén külön is megtalálható. Például települések címerében, iskolát vagy végzettséget kifejező, jelvények között is előfordul.

Bakonytamási

Berhida

Dég

Dunaalmás

Dunaszentgyörgy

Epöl

Esztergom

Fehérvárcsurgó

Gic

Győr-Moson-Sopron megye

Iváncsa

Kesztölc

Kisvárda

Kocs

Nagyigmánd

Olaszfalu

Örvényes

Sárszentmihály

A Magyar Honvédség alakulatainál és oktatási intézményeinél is megtaláljuk az Árpádsávok használatát. Példaként négy képet közlünk a Honvédelmi Minisztérium honlapjáról (www.honvédelem.hu).

Szárazföldi Parancsnokság

MH Pápa Bázisrepülőtér

MH 12. Arrabona légvédelmi rakétadandár

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

Az Árpád-házi szimbolika, egyaránt jelen van a hivatalos állami, önkormányzati és a civil szervezetek, lovagrendek jelképrendszerében is.

A magyar Parlamentben, kinevezésük alkalmával a közjogi méltóságok, a miniszterek, a képviselők a magyar történelmi zászlók előtt, köztük az Árpádsávos zászló előtt teszik le a hivatali esküjüket.

A mindennapi életben is egyre népszerűbbek az Árpádsávval beborított kitűzők.

Végezetül a megszívlelendő, szállóigévé vált mondat:

Az a nemzet, amely nem ismeri, és nem becsüli a múltját, az nem érdemel jövőt, és annak nincs is jövője.

Szubjektív befejezés

Végezetül: az alma, az alma, a körte, az, körte, az alma az nem körte, és a körte az nem alma. De közös bennük, hogy mindkettő gyümölcs. És így van ez a paripa, a szarvas, a disznó, a rágcsálók és a többi állat-kategóriába tartozó esetében is.

Az Árpádsávos történelmi zászló az nem nyilas zászló, és a nyilas zászlót a hozzákapcsolt sávok nem teszik Árpád-házi zászlóvá, de mindkettő a zászló kategóriába tartozik.

Szimbolikus mondanivalómat egy madár analógiával zárnám. A magyar mitológia kerecsen sólyma, a Turul, ott van Attila és Szent István zászlaján, és történelmi múltunk kitörölhetetlen részévé vált, és az is marad.

Egy mai kispártnak is madarak a jelképei. De ősi, történelmi szimbólumunkban, a Turulban, és ezekben a „szárnyasokban" is, mindössze annyi a közös, hogy madarak. De a kerecsen sólyomhoz soha sem tudnak felnőni. Talán ez is oka annak az ádáz dühnek és gyűlöletnek, amelyet folyamatosan szítanak ellene.

Arra kérem az érdeklődőket, ha nem hinnének nekem, nézzenek utána maguk is ennek a témának.

Remélem sikerült egy kis segítséget nyújtanom az eligazodáshoz, azoknak, akiknek ismeretlen volt ez a terület, és ez okból, félre tudták vezetni őket.

Azokat, akikben a piros-fehér sávok szomorú, tragikus emlékeket ébresztenek, arra kérem, hogy legyenek korrektek és igazságosak, tegyenek különbséget, ne azonosítsák azt, ami a tények alapján nem azonosítható. Mert a történelmi Árpádsávos zászló és a nyilaskeresztes zászló két külön zászló.

Higgyék el, korrekt párbeszéddel, megértő gondolatcserével, és nem utolsó sorban szeretettel sokkal előbbre juthatunk, mint a gyűlölködéssel. Kérem, hogy ne váljanak eszközévé a politikai gyűlöletkeltőknek.

Azokat pedig, akik örömet találtak és találnak a magyar történelmi emlékek és értékek lejáratásában hecckampányok rendezésével,

arra kérem, ne kreáljanak gyűlöletkeltésre, megosztásra alkalmas helyzeteket, ne gyalázzák a nemzeti ereklyéket, mert az igazság előbb vagy utóbb, de kiderül. A tisztességes, jó szándékú emberek pedig előbb vagy utóbb, de egymásra találnak.

Alkotmányunk XII. fejezetében a 61.§ (1) a szabad véleménynyilvánítás jogát és a közérdekű adatok megismeréséhez való jogot rögzíti.

A 62. § (1) kimondja, hogy a Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát, és biztosítja annak szabad gyakorlását.

A 70.A.§ (1) kimondja, hogy az emberi és állampolgári jogokat megkülönböztetés nélkül (faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy társadalmi származás, vagyon, születés vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül) biztosítja a területén tartózkodó polgárok számára.

(2) Az embereknek a (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

Vagyis Alkotmányunk egyértelműen rendelkezik a véleménynyilvánítás és a gyülekezési szabadság jogáról. Ebből következik, hogy a polgároknak joguk van tüntetéseken, utcai demonstrációkon részt venni, ott tetszésüknek vagy nem tetszésüknek hangot adni. Ezeken a megmozdulásokon a tiltott önkényuralmi jelképek és tiltott tárgyak kivételével bármit vihetnek magukkal: zászlót, transzparenseket, feliratozott táblákat, figurákat, stb. Következésképp Árpádsávos zászlót is.

Az adófizetők pénzéből fenntartott rendőrségnek pedig azt kell biztosítani, hogy ezeket a jogokat a polgárok a törvények betartása mellett gyakorolhassák. Európában ez az alapkövetelmény.

Az elmúlt hónapok alatt folyamatossá váltak a radikális, jobboldali tüntetések, ahol a nemzeti színű zászlók mellett egyre több történelmi Árpádsávos zászló lobog a szélben.

Azoktól a tüntetőktől, akik politikai jogaikkal élnek, és politikai gyűléseken, tüntetéseken az Árpádsávos magyar történelmi zászlót viszik magukkal, azt kérem, hogy kezeljék méltón ezt a történelmi szimbólumot! Ne húzzák a földön, és méltatlan verekedésre még összecsapásnál se használják! Az Árpád-házi királyi család címere középkori, dicső, történelmi ereklye. Nem véletlenül van benne a jelenleg is érvényben lévő Magyar Köztársaság címerében.

Az Alkotmány 70.§ A.(2) szerint pl. politikai hátrányos különbségtétel a törvény szigorával büntetendő. Ennek alapján, ha egy magányos, kezében nemzeti zászlót tartó személyre 5-6 rendőr rátör, bántalmazza, kezéből a nemzeti szimbólumot kicsavarja, akkor nem a tüntető az, aki a törvénysértést elkövette. Ez kardinális kérdés. Különös felhangja van akkor, ha a nemzeti szimbólummal ezt az adott ország rendőrei követik el.

Alkotmányunk 2.§ kinyilvánítja, hogy a Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam. Az elmúlt hónapok történései e témában súlyos kérdőjelektől terhesek.

Zárjuk le végre, ezt a méltatlan, gerjesztett „zászló" vitát!

Sokkal fontosabb lenne, hogy a nemzeti összefogás és az erkölcsi megújulás érdekében munkálkodjunk.

***

A könyv következő részében pártsemleges, szakmai megközelítésű beszélgetéseket olvashatnak a témáról nemzetközileg elismert szaktekintélyekkel, dr. Bertényi Iván és dr. Pandula Attila professzor urakkal. Valamint itt olvashatják a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatójának a témához kapcsolódó tájékoztató levelét is.

Felhasznált irodalom

Dr.Bertényi Iván: Államcímerünk kialakulása Historia 2003./2
Dr. Bertényi Iván: Kis magyar címertan Bp.1983. Gondolat K.
Dr. Bertényi Iván: Magyar címertan Osiris K. Bp.2003.
Csáky Imre: A magyar királyság vármegyéinek címerei a XVIII.-XIX. században Bp.Corvina K.1995.
Dömötörfi Tibor: A magyar címer és zászló útja História 2003/05-06
Feiszt György: Rövid magyar címertan és pecséttan Bp.1986. Tankönyvkiadó
Dr. Györkei Jenő – Cs. Kottra Györgyi Dicső ereklyék Bp. 2000. Zrínyi K.
Képes Krónika – Hasonmás kiadás 1-3 k. Nemzeti Kincseinkért Egyesület Bp. 2003.
Kumorovitz L. Bernát: A magyar zászló és nemzeti színeink múltja Hadtörténeti Közlemények. Bp.1954.
Laszlovszky József: A magyar címer története Bp.1989. magánkiadás
Makai Ágnes – Héri Vera Kitüntetések Zrínyi k. 1990.
Nyulásziné dr. Staub Éva: Magyarország címerkönyve Ceba K. Bp.2001.
Dr. Pandula Attila: Állami, nemzeti zászlók Historia 2003/2
Teleki Éva: Nyilas uralom Magyarországon Bp. 1974.
Ungváry Krisztián: Kik voltak a nyilasok Rubicon 2004/11
Alfred Znamierowski: Zászlóenciklopédia Bp.2000. Atheneum 256. p. (242p-n)

Wikipédia: Hungarizmus+ A Hungarizmus jelképei
Hungary – historical flags (1918-1945)
Magyarországi zászló társaság

III. RÉSZ

TOVÁBBI DOKUMENTUMOK ÉS SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNYEK

Interjú a zászló-vitáról dr. Bertényi Iván professzorral

Dr. Bertényi Iván professzor egyetemi tanár az ELTE Történelem Segédtudományai Tanszéken, elnöke a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak, tagja a Spanyol királyi Heraldikai Akadémiának, a Nemzetközi Heraldikai Akadémiának.

– Napjainkban nagyon borzolja a kedélyeket az úgynevezett „zászló-vita". A címertan egyik legavatottabb nemzetközi szaktekintélyétől kérdezem: Mi az, ami egy történelmi zászlót vagy egy hivatalos zászlót egyedivé tesz, és megkülönböztet minden más zászlótól?

– Ez nehéz kérdés, mert a zászlók is történetileg alakultak ki, és hivatalossá inkább a modern korban tehetik a jogszabályok. Ha például törvény születik arról, hogy a magyar címer, a magyar zászló, a történelmi jelképeink ezek és ezek, akkor válik hivatalossá.

A királyság korában nem nagyon látjuk egyik zászlót sem, hogy az, hivatalos lenne. Egyszerűen, amikor kutatunk, akkor különböző pecséteken, előforduló ábrázolások egybeesnek a zászló ábrázolásaival, hiszen címertan és a zászlótan bölcsője ugyanott ringott.

Annak idején, 1917-ben egy Király nevű professzor könyvet írt a Magyar királyi cím és címer eredetéről. Azt lehet megfigyelni, hogy általában a királyok azoknak az országoknak a címereit teszik fel a zászlóikra és pecsétjeikre is, amelyeket a királyi címben viselnek. Persze vannak eltérések. Ez nem jelenti azt, hogy azokat az országokat ők teljességében birtokolták. Ezek igénycímek és igénycímerek is szerepelnek. Ezt félhivatalosnak tekinthetjük, de általában nem szokták jogszabályban ezt publikussá tenni, csak a gyakorlatból következtethetünk erre.

– Napjainkban nálunk ezt az Alkotmány szabályozza.

– Igen. Én „bűnsegédi bűnrészes" voltam annak idején, amikor az államcímerben viták folytak a koronás és a korona nélküli un. Kossuth-címer között, ami tévesen került ilyen megnevezéssel a köztudatba.

– Miért?

– Én szakmailag a „Kossuth-címert" koronátlan kiscímernek nevezem. Mert a koronás kiscímer a Szent-koronás, ami jelenleg államcímerünk, és az, pedig korona nélküli kis címer. Ebben a vitában én részt vettem, amikor előkészítettük a törvényt, amiben végül a koronás címerváltozat győzött. De én nem mondanám Kossuth-címernek a korona nélkülit.

– Mi az, ami alapja lehet annak, hogy egy zászló egyedi vagy nem egyedi, mással nem azonosítható. Meddig hasonlít, vagy nem hasonlít, és azonosnak tekinthető-e vagy sem?

– Ez is nehéz kérdés. Az akadémiai doktori értekezésem a címerváltozásokról szól a középkori Magyarországon. Gyakorlatilag ugyanaz a személy több címert használ. Heraldikában alapfeltétel, hogy azonos legyen, sőt esetleg hosszú időn keresztül, több generáción keresztül használják.

Vannak, akik a zászló és a lobogó közti különbségtételnél a zászlótól azt is megkívánják, hogy egyedi legyen. Ami nem igaz. De mindig van egy ország által, hadjáratokba vitt zászló, ugye a bannérium, ebből van a bandérium, aminek a végén szokott lenni egy kis farkinca, és azt szokták vinni a hadjáratokban, mint a hadsereg fő-zászlóját. Aztán több kisebb zászlót is szoktak viselni. Érdekes például a XIII.-XIV.századi kutatásokból, hogy a had vezetője, a vezér viszi a zászlót. A királynak vannak zászlótartói, de amikor valamelyik főúr vezet egy hadsereget, hiszen nem mindig a király vezet minden hadat a katonáskodó király időszakában sem, akkor az illető hadvezérnek a zászlaját viszik, ami lehet királyi zászló, ha királyi hadról van szó. De lehet az illető saját zászlója is. Ekkor a címer és a zászló összefolyik még. Ugyanazt viselik címerként, amit zászlóként, és fordítva.

– Az Árpád-házi királyoknál két zászlót figyelhetünk meg. Részben a király, részben a család zászlaját. Az egyik a piros vagy bíborszínű, közepén kettős kereszttel, a megkoronázott királyoké. A másik, az Árpádsávos zászló a királyi családra is kiterjed, vagy csak a királyfiakra?

– Itt az a probléma, hogy nincsen elég forrásunk. A XIII. század előtti időkben nemigen lehet követni. A kettős kereszt első ábrázolása III. Béla alatt történik. A hétszer vágott, ill. többször vágott mező Imre király alatt jelenik meg. Úgy néz ki, hogy először hol ezt használják, hol azt. III. Béla használja a kettős keresztet. Imre és II. András használja a sávozott mezőt, aztán IV. Béla, aki nagy tisztelője a nagyapjának, megint visszatér a kettős kereszthez. Vagy-vagy alapon fordul elő, de még oroszlánok is előfordulnak a sávokban, meg köztük pajzsocskák és pajzsok az egymás felé lépő oroszlánok között.

Itt úgy néz ki, hogy a címer vagy ez, vagy az. Mégis, mikor elkezdődik az a gyakorlat, hogy az Árpád-házon belül a nem király családtagok használják a vörössel és ezüsttel a pecséteket – aminek a színét azon még nem lehet látni – általában hétszer vágott a mező. Amikor király lesz valaki, akkor pedig átvált a kettős keresztre.

A hármas halom úgy kerül a kettős kereszt alá, hogy a magyar heraldika – régebben naturalistának mondták, most inkább természethű, természetet követő irányzatnak – nem szereti a levegős címerképeket, ezért alátesz valamit. A hármas halom egyszerűen föld volt a kettős kereszt alatt, amit aztán később, a XIV. század és a barokk kor elkezdett hármasítani.

– A vegyes-házi királyoknál az Árpádsávot kombinálják az adott királyi ház címerével, zászlajával. Ennek mi a jelentősége?

– Való igaz. Ha megnézzük a Képes Krónikában Károly Róbertet, akkor a vörös-ezüst sávozás van a címer első felében, és az arany liliomokkal behintett kék mező a másikban. De ha a pecséteket nézzük, akkor a birtokadományozó okleveleket kettős pecséttel erősítették meg, és ott együtt van a kettős kereszt, és az Anjou-magyar címerrész a sávozott a liliomokkal.

– Érdekes, hogy a magyar címer mindkét zászlót beemelte a címerpajzsba. Egyik oldalon az Árpádsávos zászló szimbolikáját, a másik oldalon a kettős kereszt szimbolikáját találjuk.

– Amikor a Képes Krónika a különböző Árpád-házi családtagok egymás melletti csatáját leírja, az egyik fél a sávozott zászló alatt harcol, a másik a kettős keresztes vörös zászló alatt. Ezek összejönnek az említett pecséteken, mert egy pecsétеn, csak két különböző helyen szerepelnek. Aztán a XV. században már egymás mellett szerepelnek. Később is előfordul, hogy hol ez, hol az, de egyre gyakrabban egymás mellett jelennek meg. Végül együtt.

– A mai magyar címer az Árpád-ház világát idézi. Gyakorlatilag a két ősi zászló van a címerpajzson, és fölötte a Szentkorona.

– Föltétlenül, mert ugye nagyon ősi, XII. század végi, XIII. század eleji a két zászló.

A Szentkorona, mint Szentkorona, az elég későn jelenik meg. Eleinte mindenféle koronákat tettek oda, sőt más típusúakat, időnként korona nélkül is használták. A Szentkorona felismerhetősége azért probléma, mert különböző szubjektív dolgok belejátszanak. Olyan Szentkorona ábrázolást, amelyről egyértelműen ráismerünk, az csak 1608-ból, II. Mátyás pénzén láthatunk először.

– Hogyan nézett ki a hivatalos Szálasi-zászló?

– Én úgy tudom, hogy ők hivatalosan nem rögzítették, hanem használták. Elég nehéz megtalálni, mert a nyilasok bukása után természetszerűen megsemmisítették ezeket a tárgyakat. A zászlórúd felőli részén volt egy vörös mező, abban egy fehér mértani alakzat - ami kör vagy rombusz – abba tették bele a zöld nyílvégű keresztet, amit a nagyközönség nyilaskeresztnek ismer. Utána jött, mögötte egy második mezőben vörössel és ezüsttel a többször vágott Árpádsáv.

– Ezek harmadolt zászlók 1:2 arányban. A zászlórúdnál a vörös nyilas-zászló és külső felén az Árpádsáv 9 sávval, úgynevezett párnás megoldással. Vörössel kezdődik és záródik a sávozás.

– Ez is egy zászlótani probléma, hogy a zászlóábrázolásokat hová tegyük. Manapság már a közepére helyezik. Hitlerék is a horogkeresztet (heraldikailag félmankós kereszt) a vörös zászló közepén helyezték el. A klasszikus zászlóknál viszont eltolják a zászlórúd felé a központi alakot. Itt viszont úgy néz ki, hogy a nyilasok a zász-

lórúdhoz közel tették a nyílvégű keresztet a saját vörös zászlórészükbe. A karszalagoknál viszont középre.

– Ha a címertan szigorú szabályait vesszük, összetéveszthető-e, azonosítható-e a nyilas-zászló az Árpádsávos-zászlóval?

– Nem. Mert a nyilas-zászló az együtt tartalmazza a kettőt, az Árpádsávos pedig önálló, külön zászló. Ez éppen olyan, mintha a hitleri zászlóról leveszem a jelvényt, akkor marad a vörös zászló, és akkor már egy másik ország zászlójáról beszélhetünk.

A zászló sáv-szimbolikájáról szólva, 1502-ben, Kassa címeradományában szerepel, hogy a négy legnevezetesebb folyó, a Duna, Tisza, Dráva, Száva. Ezt úgy fogták fel sokáig, a XIX. század hetvenes éveiben, hogy valóban 4 folyó volt, és nem hétszer, hanem nyolcszor vágták a magyar címerben a mezőt.

Lehet, hogy Szálasiék ezt mintázták le. Ilyen rövid idejű rendszereknek nincs idejük mindent szabályozni. Például a Tanácsköztársaságnak is szabályozatlan volt a címere – ami egy másik rövid ideig tartó diktatúra – volt, hogy a vörös csillagot használta, volt, amikor a Kossuth-címert.

Ha Mussoliniékat vesszük, ők sokáig használták a fascest, és betették a vörös-zöld zászló közepébe, de ezért nem változott meg az olasz zászló.

– A vegyes-házi királyoknál az Árpádsáv és adott királyiház szimbolikájával együtt tevődik ki a zászló. Mégsem mondjuk, hogy az Árpád-házi zászló.

– Nem is lehet, mert ez már az Anjouk zászlaja. Azt szoktuk mondani, hogy az Anjouk azt hangsúlyozzák az Árpád-házi sávozattal, hogy ők leányágon az Árpád-ház leszármazói. Egyébként ez elég ingatag a nemzetközi heraldikában. Nagyon sokszor a nőket nem szokták külön jelölni, ők vagy az apák, vagy a férj címerét viselik.

– Ha jól emlékszem, Mátyás király is használta az Árpádsávos zászlót.

– Sőt! Igen, de uralmi jelvényként ő is inkább a kettős keresztet használta, de használta a vörös-ezüst sávost is. De politikában nála mindig a kettős kereszt dominál.

– Szálasi is kombinált zászlót használt, és saját zászlaját tette a rúdhoz közelebb.

– Ez végső soron így van, mert amikor az Anjouk felhasználják az Árpád-házi piros-ezüst sávozatot, akkor úgy szoktuk mondani, először magyar-Anjouk, mert előbb, többnyire elől szerepeltetik az aranyliliomokkal behintett kék mezőt, és a második pajzs-félben az Árpád-házi sávozatot, de később megfordítják, ez eléggé következetlen. Heraldikában az az előkelőbb, ami elől van. Az Anjou-zászlóról sem mondjuk, hogy Árpádsávos zászló.

– Ennek a szerencsétlen zászló-vitának hogy lehetne korrektül pontot tenni a végére?

– Elmondtam a Gerő Andrással folytatott vitámban is, hogy nagyon nehéz, mert a dolog alapvetően el van rontva. Ugye van egy rossz közfelfogás, ami a nyilasokkal összekombinálja a történelmi zászlót. A vörös nyilas zászlóval összekombinálja az Árpádsávos zászlót vagy címert, ami téves.

Sajnos, csak a téves az elterjedt a szubkultúrában, és a téves az ismert. Szerintem az a jó kiút, hogy felvilágosítást kell végezni és kimutatni, hogy a nyilasoké milyen volt, a magyar történelmi zászló meg az volt.

– Nem érzelmi, hanem tudományos alapon kellene ezekhez a tényekhez közelíteni.

– Én azt csinálom, azt mondom, hogy tudomásul kell vennünk, hogy minden mozgalom, beleértve a radikális szélsőséges mozgalmakat is, a múltból próbál táplálkozni, és ezért felhasznál magának valamit a régi szimbolikából; amit kiválaszt, ehhez hozzáteszi a sajátját, és ezt együtt használja.

Emiatt dobjuk ki a nemzeti szimbólumainkat? Az a probléma, hogy ősi magyar szimbólumok állnak a viták kereszttüzében: a korona, a turul, a sávozott zászló.

Én nem állítom azt, hogy nem használták fel egyiket vagy másikat nemtelen célok érdekében, olyan mozgalmak, amelyekkel távolról sem értünk egyet, de Rákosi is felhasználta a nemzeti zászlónkat,

címerét is középre tette. Most már ne az legyen, hogy amit szélsőséges mozgalmak is felhasználtak, azt kidobjuk a múltunkból, az nem megy.

– Elképzelhetőnek tartja-e azt, hogy a szubkultúrákban ez a téves nézet azért terjedhetett el, mert egyrészt 1945 után a Szálasi-kérdést nagyon gyorsan lezárták. Másrészt játékfilmekben, melyekben történelmi kort is ábrázoltak, a díszlettervezők hiányos ismereteik folytán pontatlanul tervezték a zászló-díszletet?

– A kettő nem zárja ki egymást. Mind a kettő van. A másik pedig az, hogy rendkívül nemzet-ellenes volt a Rákosi-korszak. Mindent, ami a régire emlékeztetett, azt ők kidobták, és ráadásul valótlanul adták elő.

Nem voltak szakértőik, a tudomány az nem számított, mert az ideológia mindent elsöpört. Ekkor jöttek ki ezek a helytelen nézetek, és mivel éjjel-nappal szajkózta a propaganda a helytelen álláspontot, az emberek elhitték, és azt gondolták, az az igaz.

– Sokan érzelmi alapon közelítenek a kérdéshez, főleg azok, akik elítélik, mert az Árpádsáv őket egyértelműen a nyilasokra emlékezteti. Az érzelmi megközelítés mennyiben fogadható el?

– Nehéz kérdés, mert mindenkinek vannak érzelmei. Ha valaki így látja, és nem rokonszenvez vele, akkor joga van nem rokonszenvezni. Szerintem: azt kellene tudatosítani, hogy a nyilasoknál más volt a zászló, a sávozott címerpajzs és a sávozott zászló nem a nyilasoké.

Ezen az alapon a magyar nemzeti zászlót is gyűlölhetnék, mert a vörös-ezüst-zöld színekből összeállított nemzeti zászló megmaradt. A sávozott zászlónak a két színe és a hármas halomnak a zöld színe, mivel a zászlók a címert rövidítve szokták előadni. Így alakult ki a piros-fehér-zöld színű zászlónk.

– Az Árpádsávos zászló felvállalását minden esetben szélső jobboldali mozgalmakhoz kötik itthon. Azzal vádolják meg a történelmi zászlót felvállalókat, hogy tudni vélik, feltételezik, hogy mi lehet a gondolkodásukban.

– Kétségtelen, hogy napjainkban leginkább a radikális tüntetők viselik, viszik ezeket a zászlókat. Van, amivel én sem értek egyet. Ha egy történelmi zászlót, lándzsának használva a rendőröket püfölik vele. Azt ugye mégse kéne!

Ha tisztelek egy zászlót, akkor a méltóságát adjam meg! Emeljem magasra!

Másik: elítéljük ezt vagy azt. Tudomásul kell venni, hogy demokrácia van, ha valaki akarja, ezt viseli, és ezt el kell viselni, mivel önmagában nem szélsőséges jelvény. Az más kérdés, ha nem szükséges, ne provokáljunk vele. Ezért kellene a népszerűsítéssel elérni, hogy egy régi történelmi ereklye ne legyen önmagában provokatív.

– Van olyan történész, aki prekoncepcióval indul, és negatív jelzőkkel, például antiszemita, illeti azt, aki az Árpádsávos zászló mellett kiáll. Mivel tudja igazolni – ha nem, lát a fejébe – hogy mit gondol az illető, a zászlót vivő?

– Ez már a szólás és gondolatszabadság tárgyköre. Ahogy annak jogában áll szeretni ezt a zászlót, neki jogában áll nem szeretni. Benne van.

De milyen alapon lenne antiszemita? Az Árpád-házi királyok közt volt pl. II.András, aki az Aranybullában, meg a Beregi Egyezményben 1231-ben elveszi a izraelitáktól és izmaelitáktól (zsidóktól és a muzulmánoktól) a só-kereskedelmet. Ez nem antiszemitizmus volt, hanem egy gazdaságpolitikai intézkedés, és főleg az egyház nyomta őt ebbe az irányba, mert az egyház is szeretett volna sóval kereskedni.

– Köszönöm a beszélgetést.

Budapest, 2006. december

Interjú a zászló-vitáról dr. Pandula Attila professzorral

Dr. Pandula Attila az ELTE Történelem Segédtudományai Tanszék tanára, a Magyar Heraldikai és Geneológiai Társaság főtitkára, elismert szakértője a történelmi zászlókkal kapcsolatos kutatásnak. Hosszú ideje foglalkozik a magyar történelmi zászlók múltjával és a hozzá kapcsolódó témákkal. Azért kerestem meg, hogy a jelenleg zajló zászló-vitáról ne érzelmi alapon, hangulatot keltve szóljunk, hanem tudományos megközelítéssel. Szükséges, hogy történelmi és heraldikai szempontok alapján néhány fontos dologra felhívjam a média e kérdésben felelős sztár-riportereinek és a nagyközönségnek a figyelmét. Ezért beszélgetésünket teljes terjedelemben megosztom Önökkel.

– *Milyen kritériumok alapján lehet hitelesnek elfogadni egy zászlót?*

– A zászló igen sajátos történeti forrás, mert a textil alapanyaga miatt, ezekből nagyon kevés maradt meg nemcsak Magyarországon, de máshol is. 200 évnél korábbi megmaradt zászló már nagy ritkaságnak számít. Nyilvánvaló, hogy középkori zászló csak elvétve maradt meg. Ennek megfelelően lépnek elő olyan forrástípusok, amelyek mégis korabeli zászlókat dokumentálnak, mert zászlók mindig voltak, és igen sokfélék voltak.

– *Melyek ezek?*

– A magyar történelmi zászlónak 3 alaptípusa van. Lényegében egy időben jelentkeznek, legalábbis a legkorábbi adatok nagyjából egy időből valóak, mint létező jelképek. Ez nagyjából a XIII. század elejére esik, bár képi forrás ebből az időből még nincsen.

– *Mi tartozik a három alaptípusba?*

– A 3 alaptípus a következő:

1. Bármennyire furcsa, a háromszínű zászló is alaptípusként figyelhető meg.
2. Az Árpádsávos zászló egy másik alaptípus.
3. Harmadik alaptípusként a kettős keresztes zászlót lehet megfogalmazni.

Vagyis a magyar címerhez nagyon erőteljesen kötődő formák a magyar történelmi zászlók alaptípusai.

– A témában járatlan, mindennapi ember nem tudja, hogy ezeknek a régi zászlóknak volt egy álló téglalap alakzatú és egy szalag, farokszerű része. Mi ennek a megnevezése?

– A középkori formákat nézve ez a fanonos zászló. Ezt lehetne magyarul farkas vagy „farkincás" zászlónak is nevezni. De ez kifejezetten középkori zászlóforma. Ilyen jellegű a Képes Krónika ábrázolása is, ami a XIV. század közepén látható.

– A Képes Krónika iniciáléi közt láthatunk piros színhatású zászlót, melynek közepén fekete kerecsen sólyom látható. A későbbiekben ezt, a piros zászló közepén hármas halmon kettős kereszt váltja fel. A két zászló között milyen összefüggés van?

– A legrégibb magyar zászló, és itt leginkább a hadi zászlót helyezném az előtérbe, feltehetően 2 színnel bírhatott.

Az egyik – valószínűleg ez csak egy történet – fekete volt, mert a hunoknak is volt egy ilyen zászlójuk.

A másik – és ez a valószínű, hogy ilyen volt a magyar zászló. A régi magyar hadizászló, az a vörös volt.

– Vörös?

– Hogy a vörösnek milyen árnyalata, bíbor, piros, vörös, ezt én nem élezném ki. A honfoglalás korában és a későbbiekben is vörös a magyar hadizászló. Ha a hadizászlókat is belevonjuk ebbe az egész témakörbe, ez ugyanúgy megtalálható a XVIII. – XIX. századig, sőt tovább is. Ez a vörös alapszínű zászló. Az a tény, hogy van rajta egy címermotívum, és azt figyelembe kell venni, hogy a Képes Krónikában hogyan ábrázolják, az egy késői forrás. Az, hogy ott lerajzolnak egy Attila alakot, és Attilának ott van a zászlója, az, egy abban a korban historizáló dolog. Az egy elképzelés, de az a XIV. századi zászlóformákat mutatja. Valamint hagyományhoz lehet kötni, és a sólyom, az egy preheraldikus előzmény. Sólyom lehetett rajta, de ilyen leírás vagy emléktárgy nem maradt fenn, de kép se nagyon.

– Az Árpád-házi királyoknak és családjuknak két különböző zászlójuk volt. A piros közepén kettős kereszttel és az Árpádsávos. Hivatalosan miként definiálhatjuk a két zászlót?

– Azt mondanám, lehet, hogy nem feltétlenül volt kettő. A XIV. század előtti időkből ábrázolás nem igazán maradt fenn. Magyar vagy bármilyen zászló igazi ábrázolása nem ismert. Ez fontos dolog. Csupán elképzelések vannak. Illetve külföldi, nyugati analógiákkal lehet behelyettesíteni.

A címert inkább. Bár a címer és a címerzászló nagyon szoros összefüggésben fejlődik, a címer jobban dokumentált, mert akár pecséteken, akár érméken (numizmatikai anyagon) megjelent, fellelhető. Így az lehetett annak idején a zászló is.

– A Képes Krónika iniciáléit figyelmesen szemlélve azt láthatjuk, hogy úgy a vörös, mint a kettős keresztes, mind a hétszer vágott piros ezüst csíkos, ma Árpádsávosnak nevezett zászló elsősorban pajzson, ruházaton, zászlón is megtalálható, sőt egy sátor díszítéseként is. Mi volt előbb?

– A heraldika és a rokonterületek, de élezzük ki heraldikára a kérdést. A zászlótan, az a vexillológia. Ezek nagyon rokon díszítő elemek. Teljesen elfogadhatónak tartja, ha a címer színei stb. bármilyen más elfogadott anyagon is megjelennek. Ilyen például a ruha. Bármennyire furcsa, de van heraldikai ruha, és a Képes Krónikában is van ilyen ábrázolás. Gyakorlatilag a páncélruha fölött viselik. Hogy sátoron is előfordul, az egészen természetes. Egy királyi sátor, a magyar király sátra nyilvánvalóan a XIV. században is ezeket a motívumokat mutatta, és így jelenítették meg. Ez teljesen elfogadható, ez nem alulnézeti megfogalmazás. Az is, hogy ez pajzsban is megjelenik.

A zászlók másik része történetileg sincs pajzsban, hanem történetileg a zászló valamilyen pajzsnak valamilyen alakjaként fogható fel. Hogy úgy alkalmazzák, az nem szükségszerű. A zászló megjelenő címer fogalom, analóg fogalom.

– Kétféle legendaszerű elképzelés van a köztudatban a sávok számáról. Az egyik a Werbőczy-féle felfogást tükrözi, a másik 8 törzsről

beszél, ahol Kürt és Gyarmat külön törzsek voltak, és hadászati szempontból összevonták őket. A 8 sáv 8 törzs fogalmát jelezné. Ezek a szimbolikus hiedelmek mennyiben fogadhatóak el? Vagy ez csak álom?

– Az én véleményem szerint álom. Részletesen ismerve számos formát, zászlót és címert és számos hasonló emléket, én azt mondanám, hogy 3-11-ig a legkülönbözőbb sáv-variációk előfordulnak. Ebből messzemenő következtetést erőltetett lenne levonni.

– A hétszer vágott, az a 8 sávos. 4 vörös és 4 ezüst csíkból áll. Valójában ezüst, vagy fehér volt a színe?

A magyar címert hivatalosan csak a modern korban szabályozták szakszerűen, 1874-ben. Előtte akármilyen formában lehetett ábrázolni, akár címerben, akár zászlóban. Az, hogy az ezüstöt és a fehéret alkalmazzuk, az, természetesen megfelel egymásnak. A heraldikában ezüst van, de azt lehet fehérnek is ábrázolni. Nyilván egy zászlón inkább fehérnek ábrázolták, de az ugyanazt jelenti.

– A Képes Krónikában minden Árpádsávos ábrázolás hétszer vágott, vagyis 8 sávot tartalmaz. Tudunk ebből valami konkrét következtetést levonni?

– Én azt vonnám csak le, hogy amikor a készítő ezt a témát, mint programot a Képes Krónika anyagát megkapta, akkor valószínűleg tájékozódott, és akkor ilyet talált. Én nem hiszem, hogy ennek különösebb jelentősége van.

A Képes Krónikának ebből az aspektusból az a jelentősége, hogy egyetlen olyan kódex, amely magyar vonatkozásban ilyen formában abból a korból fennmaradt, és egyben egy címertani, heraldikai ill. vexillo kódexnek is felfogható a sok kép miatt, és csak ez maradt meg.

– A vegyes-házi királyi családok zászlajában fele-fele részben két különböző zászló-részt találunk. Ezek állított téglalap alakúak, és a külső felükön van a hétszer vágott Árpádsávos zászlókép, mindig a rúd felől az adott királyi ház zászlóképe. Az Anjouk esetében a zászló a liliomos és az Árpádsávos részből tevődik össze. Mátyás király önmagában is használta az Árpádsávos zászlót. Mit kell erről tudnunk?

– Ez egy nagyon fontos dolog. A címernél és a zászlónál is a rúdnál lévő rész az előkelőbbet jelenti. A zászló rúd felöli része az előkelőbb fele a zászlónak.

Az Árpádsáv pedig még a Habsburg uralkodók esetében is mindig benne van mindenféle címerben, zászlóban, mondván, hogy az Árpád-ház rokonsága révén birtokolják ezt a területet.

– Hogy nézett ki a nyilas-zászló?

– Teljesen más kérdés időben, korban, egyéb szempontból is, ez egy teljesen más dolog. Különféle variációi vannak, és egyáltalán nem egységes ezeknek a képe.

– Ismertetné ezeket?

– Nem világos teljesen, hogy az egyes zászló-típusok mikor kerülnek előtérbe, ill. mikortól használja azokat a nyilaskeresztes mozgalom. A fő zászló-típus – én ezt úgy mondanám, hogy 1942-ig – viszonylag hosszú ideig – vörös alapszínű zászló, melynek közepén van egy fehér alapon elhelyezett nyilaskereszt.

– Én a zászlókon négyszögben elhelyezve láttam a nyilaskeresztet, hasonlóan a karszalagokon láthatóval, ahol középen vörös négyszögben zöld nyilaskereszt van, és a vörös négyszöget két oldalról 9 csíkos Árpádsáv folytatja.

– Nyilvánvaló, hogy a kor szélsőjobboldali mozgalmai Európa szerte a német és olasz fasizmus példáját próbálták a jelképrendszerükben utánozni. Nagyjából ennek megfelelően készítettek nyílván nemzeti karaktert is, belevéve különböző szimbólumokat és zászlókat is, mely a nemzeti színeket is kiadja: a piros-fehér-zöldet. Vannak olyan változatok, ahol a nyilaskereszt zöld.

– A zászlóenciklopédiában a magyar nyilaskeresztes pártzászlón a nyilaskeresztet feketének ábrázolják. Ez tévedés lenne?

– Olyan is előfordult.

– A másik nyilas zászló milyen volt?

– Én azt mondanám, hogy talán 1942-től – én előbbi időből nem ismerek ilyet – előfordul például olyan, hogy harmadolt a zászló:

ahol a rúdnál van egy vörös sáv, abban van fehér alapon a nyilaskeresztt, és azt követően vannak a sávok.

– Én teljesen döbbenten szembesültem azzal a zászlóval, amit „Árpádsávosként" emlegetnek. A rúd melletti részen van egy vörös mező, ami a zászló harmadát teszi ki, közepén egy fehér alakzatban a nyilaskereszt. Ez állított téglalap formátumú. Ezt követi kétharmad rész nagyságában az Árpádsávos rész, de 9 sávval. Ez olyan benyomást kelt, mintha vörös mező lenne az egész zászló, melynek rúd felöli harmadába a szimbólumot helyezték el, és azt követően 4 fehér sáv lenne a vörös zászló-mező további területén elhelyezve, vagyis párnás megoldással. De ez nem azonos az Árpádsávos zászlóval, csak részben felhasználja.

Melyik a harmadik típus?

– Zománc kivitelű kitűző nyilas jelvényen láttam olyan zászlóábrázolást, ahol olyan zászló van a nyilas jelvényen, ahol az Árpádsávos zászló rúd felöli felső sarkában van fehér mezőben nyilaskereszt. Ez a jelvény szimpatizánsok által használt kitűző volt. Elképzelhető, hogy lehetett ilyen zászló is.

– A kitűzőn látható zászló viszont sehol nem lelhető fel. A Hadtörténeti Múzeumtól kapott hivatalos nyilas-zászló leírásakor kettőről írtak, és a régi fotókon ilyet nem találtam.

Mennyiben azonosítható a mai vitakérdés a két zászló azonosságáról mennyiben helytálló?

– Jelképeket nem lehet kisajátítani. Ha egy elítélhető mozgalom egy fél évig használt egy zászlót, amit ezer évig használtak, az nem egészen ugyanaz a következő miatt:

Ha nem tartalmazza a nyilaskeresztet a ma használt zászló – már pedig nem tartalmazza – akkor ez egy teljesen más szimbólum.

Nem szabad és nem is lehet összemosni. Az Árpádsávos zászlót, mint történelmit, hagyományos zászlónak tartanám, én abszolút nem tartom ezt kivetendőnek. Abszolút nem mosnám össze a két dolgot egyáltalán.

– A vegyes-házi királyi zászlókkal nekem analóg inkább kívánko-

zik összevetés, mint a tiszta Árpádsávos zászlóval, mivel ott is van Árpádsáv rész-motívumként. Például liliomos és mellette a sávos rész.

– Az Anjou-háznak a magyar királysága lehet, hogy sokkal nagyobb, jelentősebb volt, mint a nápolyi királysága.

Én inkább más példákat mondanék erre az analógiára, amiből talán kicsit jobban megérti a közönség is azt a problémát, hogy miért nem szabad ezeket így összemosni.

Itt van például a fasces, ami az olasz fasisztáknak volt a szimbóluma. A fasces az a rőzsenyaláb a bárddal, ami az ókorban is szimbólum volt.

Az olasz fasiszta mozgalom ezt választotta saját pártja szimbólumaként. Ezzel ők azt próbálták kifejezni, hogy össze vannak kötve, mint a rőzsenyalábok, és az lesz a párt stb.

Az 1910-es évektől ez volt végig a szimbólumuk. Ők 1943-45-ben megbuktak, és ez a jel kikerült onnan.

Másik példaként említeném, hogy netán gondolunk-e arra, hogy a Francia Köztársaság államcímere vagy államszimbóluma, pecsétje stb. (valódi címer a franciáknál érdekes módon nincsen), a franciáknál ugyanez? Eszébe jut valakinek, hogy szóvá tegye, mert szerinte összefüggés lenne? Ugyan ezt a jelképet használják 1848 óta, kivéve, amikor császárság volt. Csak III. Napóleon alatt nem, de a Kommün után ismét, és ma is, a Francia Köztársaságban. Valaki szól ezért?

– Összefoglalva, nem lehet a két zászlót összemosni és azonosítani több szempontból sem. Mi lenne egy korrekt kiút ebből a lehetetlen vitából?

Nem tartom megalapozottnak az ismereteim alapján azt sem, hogy 1944 októbere után, amikor a nyilas párt hatalmon volt, ennek egyáltalán olyan óriási kultusza lett volna. Nem hiszem, hogy ezt akkor annyira használták volna, mód, idő hiányában. Ez későbbi kutatási téma lehet.

Bár ebből a korból a források is viszonylag behatároltabbak. Olyan felvételek maradtak, hogy a hatalomátvételnél készült egy nyúlfarknyi filmfelvétel, amin valami látszik, meg készültek fotók.

Amennyiben nincs az Árpádsávos zászlón nyilas jelvény, akkor az egy másik zászló természetesen.

A nyilas jelvény az 1990-es jogszabály alapján az önkényuralmi jelképek csoportjába tartozik. Csak a piros-fehér sávok miatt, mert a nyilasok is felhasználták, a magyar történelmi zászló egyik alaptípusát, most vélt érzelmi, ideológiai okokból letiltani, nem tartom szerencsésnek.

Hangsúlyozni szeretném, hogy nem csak a középkorban és a Képes Krónika világában vannak ilyen zászlók, hanem egészen a XVIII. századig, ez egy zászló alaptípus. Amit használnak elölről, hátulról, oldalt. Bár eredeti darab nagyon kevés maradt fenn, de leírások, rajzok egyebek erről folyamatosan megtalálhatóak. Gyakorlat igazolja, hogy 800 évig használnak ilyen zászlót, csak a XIX. században nem, gyakorlatilag csak ott van hiátus a zászló használatát illetően.

– Köszönöm a beszélgetést.

Budapest, 2006. december

HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM
HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM
FŐIGAZGATÓ

H-1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4., H-1250 Pf. 7.
+36-1-325-1605, hm. 44-012

Nyt. sz.: 415/2002/Fsz2 .1... sz. példány

Orbán Éva

úrhölgy részére

Budapest

Tárgy: nyilas jelképek

Tisztelt Asszonyom!

A Nyilaskeresztes Párt–Hungarista Mozgalom jelképeire vonatkozó kérdéseire az alábbi tényeket tudjuk Önnel közölni. A témát mélységeiben nem igen kutatták, amelynek oka többek között az írott források és a tárgyi anyag viszonylagos hiánya.

A nyilaskeresztes jelvény és zászló pártjelkép volt, ezért állami közlönyben leírása nem jelent meg. A kutatás jelenlegi állása szerint máshol sem, még a párt belső anyaga sem tartalmaz hivatalos leírást a zászlóról és karszalagról, valamint magyarázatot sem a párt jelének és színeinek eredetére vonatkozólag.

A sávozott zászlót és karszalagot 1942 óta használták. Megelőzőleg a német típusú vörös alapon fehér körben zöld nyilaskeresztes változat volt használatban.

Az 1942 óta használt, „klasszikus" nyilas zászló egy a kettőhöz arányú fekvő téglalap. A zászlórúdhoz eső harmadában vörös alapon fehér rombuszban a zöld, kifutó nyilaskereszt, szárai találkozásában fehér "H" betű. Középső harmadában és lengő részén az úgynevezett „Árpád-sáv" helyezkedik el. Ez utóbbi a címertanban pólyásnak nevezett megoldással, azaz a sávozás vörössel kezdődik, és vörössel végződik benne négy fehér sávval.

A karszalagnak két típusa volt. A fegyveres pártszolgálatosok, azaz az egyenruhások az Árpád-sávosnak nevezett, vörös alapon négy fehér sávos szalagot. Ennek a változatnak a közepét vörös téglalap foglalta el, amelyben fekvő fehér rombuszban zöld nyilaskereszt, közepén fehér „H" betűvel helyezkedett el.

A másik karszalag, a régebbi típusú, azaz vörös alapon fehér körben zöld nyilaskereszt, fehér „H" betűvel, jelenlegi ismereteink szerint a nyilas tisztségviselők megkülönböztető jelzése volt.

Mindkét karszalag esetében az adott nyilas pártsejt hivatalos körbélyegzője bizonyította, hogy a karszalag viselője valóban párttag és jogosult a karszalag használatára.

Nyilas relikviákból igen kevés eredeti példány maradt fönn. Intézményünk gyűjteményeiben zászló nincsen és mindösszesen két eredeti karszalag van a birtokunkban. Mindkettő kiállításban található, ezért a vitrin fényképét tudjuk eljuttatni Önnek. A két különböző karszalag jól látható. A Hungarista induló kottáján pedig a zászló rajza szerepel.

Remélem, hogy válaszunkkal ismeretterjesztő munkájában segítséget tudunk Önnek nyújtani.

Budapest, 2006. december " 12 "-n

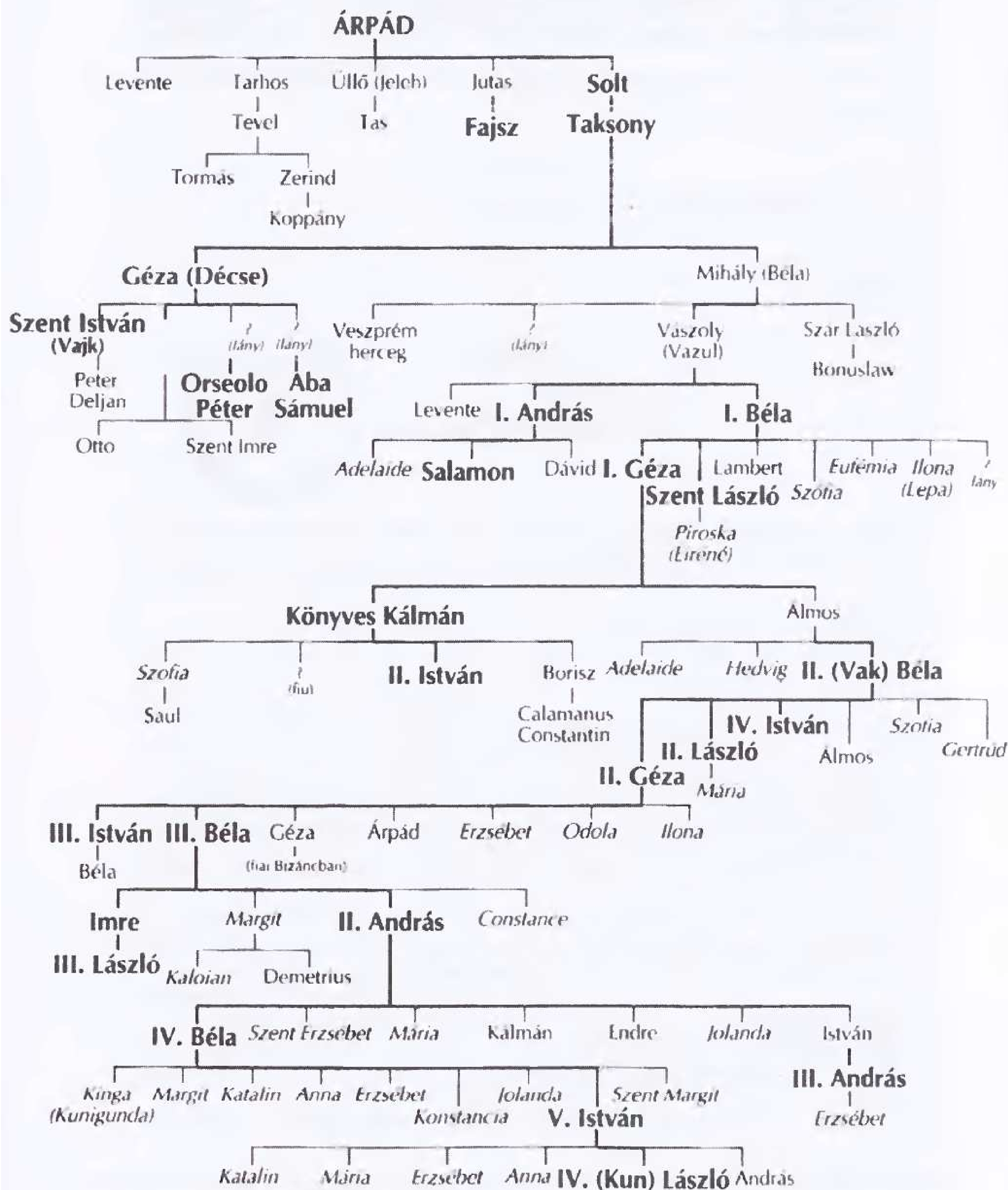
Tisztelettel:

Dr. Holló József ny. altábornagy

Készült: 2 példányban
Egy példány: 2 lap
Itsz.:
Ügyintéző: Csákváryné Kottra Györgyi ka. (tel.: 325-1600)

AZ ÁRPÁD-HÁZ

(forrás: Balázs Szelényi: Magyarok)

TARTALOM

Emlékmű nemzeti imánknak – *Budakeszin*

A dombormű csonka kör kompozíciója központjában az Isten alakja áll, feje körül dicsfénnyel. Az Isten-alak stilizált, arca kidolgozott. Körülötte sugarakban olvasható a Himnusz teljes szövege.

V. Majzik Mária a szobor alkotója.

HIMNUSZ

Szövegét írta KÖLCSEY FERENC (1790-1838)

Zenéjét szerezte ERKEL FERENC (1810-1893)

Lassan

Is - ten, áldd meg a ma - gyart Jó kedv - vel, bő - ség - gel,

Nyújts fe - lé - je vé - dő kart, Ha küzd el - len - ség - gel;

Bal sors a kit ré - gen tép, Hozz rá víg esz - ten - dőt,

Meg-bün - hőd - te máre nép A múlt - tat s jö - ven - dőt

A Magyar Kultúra Napja: január 22.

Kiadta: Kiss András • Gonozdpuszta • Tel.: 06-30/ 613-98-27 *Betűkészlet letölthető: http://nimrud.eet.bme.hu/rovas/betuk*

Magyarok tízparancsolata

Imádd az Istent!
Őrizzd a hitet
Szeresd a Hazát!
Őrizd és ápold anyanyelvedet!
Ragaszkodj ősi és szent hagyományaidhoz!
Törekedj minél több ismeretre!
Kerüld az ürességet!
Ha kell küzdj és bátran harcolj!
Ne akarj másnak látszani, mint ami vagy!
Tanúk és elismerés nélkül is légy hazafi!

A védelem joga

A Nemzet védelme jogán
a jogtiprással szembeszállni
kötelező, jogos önvédelem.

Magyar Nemzeti Emlékezés Napja: június 4.
Magyar Kultúra Napja: január 22.

Betűkészlet letölthető: http://nimrud.eet.bme.hu/rovas/betuk

Kiadta: Kiss András • Gonozdpuszta • Tel.: 06-30/ 613-98-27

1850,- Ft

Szent László király Alapítvány